

Strasbūrā, 19.10.2021.
COM(2021) 644 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2021. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

{SWD(2021) 288 final} - {SWD(2021) 289 final} - {SWD(2021) 290 final} -
{SWD(2021) 291 final} - {SWD(2021) 292 final} - {SWD(2021) 293 final} -
{SWD(2021) 294 final}

I. IEVADS

Šajā paziņojumā ir izvērtētas norises kopš pēdējā paplašināšanās dokumentu kopuma, kas pieņemts 2020. gada oktobrī. Tajā izvērtēts Rietumbalkānu un Turcijas panāktais progress, konstatētās problēmas un veicamās reformas, kā arī ietverti secinājumi un ieteikumi nākamajam periodam. Tajā ir ņemti vērā īpašie apstākļi, ieskaitot Covid-19 pandēmiju, kas ietekmējuši norises ES un reģionā.

ES un Rietumbalkānu samits, kas notika 2021. gada 6. oktobrī, bija svarīgs signāls ES Rietumbalkānu partneriem, ka viņu nākotne ir Eiropas Savienībā. **ES** stingrā, stratēģiskā **apņemšanās attiecībā uz šo reģionu** tika atspoguļota vairākās būtiskās darbībās, kas nodrošina reālus ieguvumus Rietumbalkānu iedzīvotājiem, sākot ar pastāvīgu atbalstu reaģēšanai uz Covid-19 un beidzot ar apņemšanos piešķirt ievērojamu finansējumu saskaņā ar Ekonomikas un investīciju plānu¹, lai atbalstītu šā reģiona ilgtermiņa attīstību un ilgtspējīgu atveseļošanu. Līderi vienojās stiprināt sadarbību vairākās jomās, ieskaitot drošības jomu, un apņēmas regulāri rīkot ES un Rietumbalkānu samitus.

2020. gada otrajā pusē un 2021. gada sākumā **Covid-19 pandēmija** smagi skāra Rietumbalkānus. Pēc sākotnējā ES finanšu palīdzības kopuma par vairāk nekā 3,3 miljardiem EUR, kas paredzēts Rietumbalkānu iedzīvotājiem un uzņēmumiem², ar Ekonomikas un investīciju plānu tam pievienoti vēl 9 miljardi EUR, lai atbalstītu reģiona sociālekonomisko atveseļošanu saskaņā ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA*). Mērķis ir radīt papildu potenciālas investīcijas 20 miljardu EUR apmērā.

Visi Rietumbalkānu partneri ir pievienojušies mehānismam *COVAX*, kuram ES tagad ir piešķirusi vairāk nekā 3 miljardus EUR Eiropas komandas ietvaros. *COVAX* šajā mehānismā iesaistītajiem partneriem nodrošina **drošu un efektīvu Covid-19 vakcīnu pieejamību** par saskaņotu cenu. Papildus ārkārtīgi nozīmīgajam atbalstam *COVAX* Eiropas Savienība atvēlēja 70 miljonus EUR dotācijām Rietumbalkāniem galvenokārt ES iepirkto vakcīnu tālākpārdošanai. Sākumā laikposmā no 2021. gada maija līdz augustam tika piegādātas 650 000 devas, ko palīdzēja nodrošināt Austrija, un pēc tam Eiropas komandas vārdā vakcīnas ziedoja vairākas dalībvalstis. Kopumā ES un tās dalībvalstis Rietumbalkāniem ir sagādājušas 2,9 miljonus vakcīnas devu. ES civilās aizsardzības mehānisms sekmēja vakcīnu un medicīnisko materiālu piegādi no dalībvalstīm un no *rescEU* neatliekamās medicīniskās palīdzības aprīkojuma krājumiem. ES turpinās atbalstīt visu partneru vakcinācijas plānus, lai līdz 2021. gada beigām palīdzētu sasniegt vakcinācijas rādītājus, kas pielīdzināmi ES vidējam rādītājam.

Ņemot vērā Rietumbalkānu Eiropas perspektīvu, ES ir turpinājusi izturēties pret šo reģionu kā pret privileģētiem partneriem, piesaistot tos ES mehānismiem un instrumentiem, t. sk. Veselības drošības komitejas sanāksmēm, medicīnisko pretpasākumu kopīgam iepirkumam, Savienības civilās aizsardzības mehānismam, Solidaritātes fondam, konsulārajai palīdzībai repatriācijas jautājumos un medicīniskā aprīkojuma atbrīvošanai no ES eksporta pagaidu ierobežojumiem. Turklāt vakcīnu iegādei piešķirtās dotācijas Rietumbalkānu partneri var arī izmantot, lai segtu tehnisko prasību izpildes izmaksas saistībā ar pilnīgas atbilstības

---

¹ COM(2020) 641 final.

² Tas ietver Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta līdzekļu pārdali 41,46 miljonu EUR apmērā tūlītējam atbalstam, 88 miljonu EUR apmērā atbalstam veselības nozarei, kas ietver 70 miljonus EUR uzticamu, efektīvu un ES apstiprinātu Covid-19 vakcīnu pieejamības nodrošināšanai, 761,5 miljonu EUR apmērā atveseļošanās no krīzes sociālās un ekonomiskās ietekmes atbalstam, kā arī makrofinansiālo palīdzību 750 miljonu EUR apmērā un finanšu palīdzības kopumu 1,7 miljardu EUR apmērā no Eiropas Investīciju bankas.

nodrošināšanu ES digitālā Covid-19 sertifikāta sistēmai. Ziemeļmaķedonijas Republika pabeidza šādu atbilstības nodrošināšanu augustā, bet Albānijas Republika — septembra sākumā. Dalība ES digitālā Covid-19 sertifikāta sistēmā atvieglos ceļošanu starp Rietumbalkāniem un ES un palīdzēs šim reģionam vēl vairāk mazināt pandēmijas ekonomisko un sociālo ietekmi.

Lai sadarbotos un solidarizētos ar Turciju Covid-19 pandēmijas pārvarēšanā, tūlīt pēc slimības uzliesmojuma tika sākti pirmie **ES finansētie reaģēšanas pasākumi**. Līdz šim Eiropas Savienība ir mobilizējusi vairāk nekā 105 miljonus EUR no ES finansējuma Covid-19 profilaksei un ārstēšanai un ekonomiskās un sociālās ietekmes mazināšanai. Konkrētāk, Bēgļu atbalsta mehānisma ietvaros tika mobilizēti aptuveni 64 miljoni EUR, lai reaģētu uz bēgļu vajadzībām Covid-19 sakarā. Turcija bija viena no pirmajām valstīm, kas tika iekļauta ES digitālā Covid-19 sertifikāta sistēmā, un tādējādi šo sertifikātu varēja savstarpēji atzīt gan ES, gan Turcijā. Turcija 2021. gada augustā aktivizēja ES civilās aizsardzības mehānismu, lūdzot gaisa kuģi, kas palīdzētu apkarot Egejas jūras un Vidusjūras piekrastes reģionos izcēlušos ugunsgrēkus.

Pārskats par svarīgākajām norisēm

Melnkalne un **Serbija** vienojās piemērot pārskatīto 2020. gada metodiku, kas aprakstīta Komisijas paziņojumā “Pievienošanās procesa uzlabošana — ticama ES perspektīva Rietumbalkāniem”³. Šī vienošanās tika apstiprināta pirmajās politiskajās valdības pārstāvju konferencēs, kas ar šīm valstīm tika rīkotas 2021. gada 22. jūnijā, un apliecināja ES apņemšanos nodrošināt progresu šo valstu pievienošanās sarunās. Pirmā valdības pārstāvju konference ar Melnkalni, kas notika saskaņā ar pārskatīto metodiku, paredzēja politisku virzību uz darba paātrināšanu attiecībā uz tiesiskuma jomas starpposma kritēriju izpildi; tas ir nākamais atskaites punkts, kas nepieciešams, lai virzītos uz priekšu pievienošanās sarunās. Pirmajā valdības pārstāvju konferencē ar Serbiju, kas notika saskaņā ar pārskatīto metodiku, tika noteikts kurss uz to sarunu sadaļu kopu atvēršanu, kas balstītas uz valsts progresu, kas no valsts tiek sagaidīts, jo īpaši tiesiskuma reformu jomā.

Komisija saskaņā ar pārskatīto metodiku šā paziņojuma secinājumos un ieteikumos izvērtē pievienošanās sarunu ar Melnkalni un ar Serbiju vispārējo līdzsvaru un ierosina turpmāko rīcību attiecībā uz katru no šīm valstīm. Nākamajām valdības pārstāvju konferencēm būtu jānotiek pēc tam, kad būs publicēts šis ikgadējais ziņojumu kopums un pēc tam pieņemtie Padomes secinājumi. Pēc tam, kad Padomē būs panākta vienošanās, šīs konferences nodrošinās forumu sarunu sadaļu kopu atvēršanai, politiskam dialogam par reformām, vispārējā pievienošanās procesa izvērtēšanai un nākamā gada rīcības plānošanai, ieskaitot turpmāku kopu un sadaļu atvēršanu un slēgšanu un iespējamus korektīvos pasākumus.

Attiecībā uz sarunu programmām ar **Ziemeļmaķedoniju** un **Albāniju** jāatzīmē, ka ir ļoti svarīgi ES dalībvalstīm nekavējoties pabeigt diskusijas un Slovēnijas prezidentūras laikā iespējami drīz sarīkot pirmās valdības pārstāvju konferences ar Albāniju un Ziemeļmaķedoniju. Ziemeļmaķedonija ir uzturējusi stabilu un noteiktu tempu ES reformu īstenošanā, jo īpaši tādās svarīgās jomās kā tiesiskums, t. sk. korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Šī valsts aizvien atbilst nosacījumiem, kas jāievēro, lai rīkotu pirmo valdības pārstāvju konferenci. Prioritārā kārtā jāatrisina neatrisinātie divpusējie jautājumi starp Bulgāriju un Ziemeļmaķedoniju. Albānijas progress vēlēšanu reformas īstenošanā un aizvien labi rezultāti galveno tiesiskuma reformu īstenošanā ir pamatā Komisijas novērtējumam, ka šī valsts ir izpildījusi nosacījumus, kas jāievēro, rīkojot pirmo valdības

---

³ COM(2020) 57 final.

pārstāvju konferenci par pievienošanās sarunām. Tas, ka ir aizkavējusies pievienošanās sarunu oficiāla sākšana, negatīvi ietekmē uzticēšanos ES.

Komisijas atzinumā par **Bosnijas un Hercegovinas** pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā⁴ ir noteiktas 14 galvenās prioritātes, kas Bosnijai un Hercegovinai ir jāizpilda, lai Komisija varētu ieteikt sākt sarunas par pievienošanos Eiropas Savienībai. Padome 2019. gada decembrī apstiprināja 14 galvenās prioritātes. Bosnijai un Hercegovinai ir jāīsteno reformu kritiskā daļa, lai izpildītu 14 galvenās prioritātes, pirms Komisija var apsvērt iespēju ieteikt šai valstij piešķirt kandidātvalsts statusu.

ES turpināja atbalstīt Stabilizācijas un asociācijas nolīguma ar **Kosovu*** īstenošanu. Komisijas priekšlikums atcelt vīzu režīmu Kosovas pilsoņiem Padomē vēl nav pieņemts un būtu jāizskata steidzamības kārtā. Komisija joprojām uztur spēkā savu novērtējumu par to, ka ir izpildīti visi kritēriji, ko Padome noteikusi vīzu režīma liberalizācijai ar **Kosovu**.

Ekonomikas un investīciju plāns Rietumbalkāniem ir vērsts uz sociālekonomisko atšķirību mazināšanu starp šo reģionu un ES. Plāns paredz atbalstu šim reģionam ar investīcijām un politikas iniciatīvām tādās jomās kā transports, enerģētika, digitālā pārkārtošanās, zaļā programma, atbalsts privātajam sektoram, ekonomikas integrācija, inovācija un atbalsts cilvēkkapitāla attīstībai. Plānā ir atzīts, ka tiesiskums ir būtisks ilgtspējīgas attīstības priekšnosacījums, un uzsvērts, ka reizē ar strukturālām ekonomikas reformām būtu jāturpina īstenot pamatiniciatīvas, panākot progresu pamatjomās.

Plāna īstenošanai ES 2021.–2027. gadā mobilizē līdz 9 miljardiem EUR *IPA III* finansējuma, t. sk. līdz 1 miljardam EUR Rietumbalkānu garantiju mehānisma izveidei, un paredzams, ka nākamajos desmit gados investīcijās tiks piesaistīts kapitāls aptuveni 20 miljardu EUR apmērā. Plāna mērķu sasniegšanai īpašu uzmanību aizvien vajadzēs pievērst labām kaimiņattiecībām un reģionālajai sadarbībai.

Komisija turpināja īstenot **Rietumbalkānu stratēģiju**⁵ un prioritāšu programmu, ko pieņēma ES un Rietumbalkānu samitā Sofijā 2018. gada maijā⁶. Lielākā daļa plānoto pasākumu pašlaik tiek īstenoti vai jau ir pabeigti. Jo īpaši tiek īstenoti projekti, kuru mērķis ir vērtēt Rietumbalkānu valstu tiesu sistēmu sniegumu, kā arī uzraudzīt augsta līmeņa korupcijas un organizētās noziedzības lietu tiesas procesus. Turklāt Rietumbalkānu valstis tagad ir cieši iesaistītas darbā, ko veic ES aģentūras tieslietu un iekšlietu jomā. Turpinās strukturēta sadarbība ar ES migrācijas un drošības jautājumos, jo īpaši attiecībā uz terorisma apkarošanu, radikalizācijas un vardarbīga ekstrēmisma novēršanu un organizēto noziedzību. Tomēr joprojām ir jāīsteno un jānosaka par prioritāti vairāki būtiski ieteikumi, kas saistīti ar tiesiskuma reformām visā reģionā.

Reģions ir pabeidzis visas darbības, kas paredzētas reģionālās ekonomikas zonas rīcības plānā, un Berlīnes procesa samitā Sofijā 2020. gada novembrī vienojās par vērienīgu turpmāko plānu kopēja reģionālā tirgus izveidei. Šim **kopējam reģionālajam tirgum**, kas ir iekļaujošas reģionālās sadarbības piemērs, būs izšķiroša nozīme visa reģiona pievilcības un konkurētspējas palielināšanā, ātrākā atlabšanā pēc pandēmijas, jo īpaši, lai piesaistītu investorus, kurus interesē piegādes dažādošana un īsākas vērtību veidošanas ķēdes, kā arī maksimālā ieguvumu palielināšanā no investīcijām savienotības infrastruktūrā. Tāpēc ir

---

⁴ [COM\(2019\) 261 final](#).

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

⁵ COM(2020) 57 final.

⁶ [sofia-declaration_en.pdf \(europa.eu\)](#).

svarīgi, lai visas iesaistītās personas konstruktīvi darbotos, veidojot kopējo reģionālo tirgu un pildot kopīgās saistības reģiona iedzīvotāju un uzņēmumu labā.

Pārmaiņas darba izpildes veidā, digitālā un zaļā pārkārtošanās un Covid-19 pandēmija ļoti tieši ietekmē cilvēku dzīvi un sociālekonomisko struktūru šajā reģionā. Lai izmantotu iespējas, ko paver iepriekš minētie izaicinājumi un mazinātu negatīvo ietekmi, ko tie varētu radīt, ir ļoti svarīgi, lai Rietumbalkānu partneri saglabātu **makrofiskālo stabilitāti un īstenotu strukturālas reformas** nolūkā novērst konstatētās nepilnības valsts ekonomikā un sekmēt sabiedrības izaugsmi. Tāpēc **ekonomikas reformu programmās** (ERP) un kopīgi ar ES dalībvalstīm pieņemtajās politikas norādēs⁷ minēto reformu īstenošana ir būtiska ne vien konkurētspējas uzlabošanai, darbvietu radīšanas veicināšanai un sociālās iekļaušanas sekmēšanai, bet arī fiskālās ilgtspējas nodrošināšanai un ekonomisko kritēriju izpildei pievienošanās procesā, un ES investīciju kopuma potenciālās ietekmes maksimālai palielināšanai.

Turcija ir kandidātvalsts un nozīmīga ES partnere svarīgās kopējo interešu jomās, piemēram, migrācijas, terorisma apkarošanas, ekonomikas, tirdzniecības, enerģētikas un transporta jomā.

Dialogs un sadarbība ar Turciju 2021. gadā norit aktīvāk. Kopīgo paziņojumu “ES un Turcijas politisko, ekonomisko un tirdzniecības attiecību stāvoklis”⁸ Augstais pārstāvis un Komisija Eiropadomei iesniedza 2021. gada 20. martā. Pamatojoties uz to, ES vadītāji ir nolēmuši, ka Eiropas Savienība ir gatava pakāpeniskā, samērīgā un atsaucamā veidā sadarbīties ar Turciju nolūkā uzlabot sadarbību vairākās kopīgu interešu jomās ar nosacījumu, ka pašreizējā deeskalācija turpinās un Turcija iesaistās konstruktīvi, un ka tiek ievēroti jaunākajos Eiropadomes secinājumos izklāstītie nosacījumi. Šajā sakarā tika rīkoti augsta līmeņa dialogi par klimatu un migrāciju un drošību, un drīz notiks dialogs par veselību. Eiropadome atkārtoti uzsvēra, ka ES ir stratēģiski ieinteresēta, lai Vidusjūras austrumdaļā būtu stabila un droša vide un lai ar Turciju izveidotās sadarbībā balstītas un savstarpēji izdevīgas attiecības. Vienlaikus ES līderi atkārtoti apstiprināja apņemšanos aizsargāt ES un ES dalībvalstu intereses.

2016. gada marta **ES un Turcijas paziņojums** turpinājis nodrošināt rezultātus un joprojām bijis galvenais satvars sadarbībai migrācijas jomā. Ļoti atzinīgi vērtējams tas, ka Turcija turpināja darīt visu iespējamo, lai uzņemtu aptuveni 4 miljonus Sīrijas un citu valstu bēgļus, kas veido lielāko bēgļu kopienas pasaulē. Tomēr paziņojuma īstenošanā radās problēmas tādēļ, ka Turcija no 2020. gada marta ir vienpusēji apturējusi neatbilstīgo migrantu un noraidīto patvēruma meklētāju atgriešanu no Grieķijas salām un ir izveidojušies alternatīvi migrantu kontrabandas maršruti uz Kipru un Itāliju. Kopumā nelikumīgas robežšķērsošanas gadījumu skaits starp Turciju un ES joprojām bija ievērojami mazāks nekā pirms ES un Turcijas paziņojuma pieņemšanas.

ES turpināja pildīt apņemšanos sniegt ievērojamu finansiālu atbalstu bēgļiem un uzņēmējkopienām Turcijā. Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijā ir mobilizējis 6 miljardus EUR. Līgums par tā pilnu darbības budžetu tika noslēgts 2020. gada beigās, un līdz 2021. gada augustam vairāk nekā 100 projektu ietvaros tika izmaksāti vairāk nekā 4,2 miljardi EUR. Tā sasniegumi ietvēra palīdzību 1,8 miljoniem bēgļu pamatvajadzību apmierināšanā, palīdzību 700 000 bēgļu bērnu doties uz skolu, 363 skolu celtniecību un vairāk nekā 18 000 000 primārās veselības aprūpes konsultāciju sniegšanu. Jūnijā Komisija papildus 2020. gadā pieejamajam pagaidu humanitārajam finansējumam 0,5 miljardu EUR apmērā

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/media/44029/st08101-en20.pdf>.

⁸ JOIN(2021) 8 final/2.

ierosināja piešķirt vēl vienu finanšu palīdzības kopumu 3 miljardu EUR apmērā laikposmam no 2021. līdz 2023. gadam. Tas ietvers finansējumu migrācijas pārvaldībai un robežkontrolei, jo īpaši pie Turcijas austrumu robežas. Bēgļu stāvoklis reģionā joprojām būs kritisks vai pat pasliktināsies, ko saasinās Covid-19 un ar to saistītās ekonomiskās grūtības. Migrācijas plūsmas no citām reģiona daļām, t. sk. no Afganistānas, varētu radīt papildu vajadzības. Tomēr Turcija nav radusi risinājumu negatīvajai tendencei vēl vairāk attālināties no Eiropas Savienības, **nopietni pasliktinoties situācijai demokrātijas, tiesiskuma, pamattiesību un tiesu iestāžu neatkarības jomā**. ES līderi ir uzsvēruši, ka vēršanās pret politikajām partijām, cilvēktiesību aizstāvjiem un plašsaziņas līdzekļiem ir būtisks šķērslis cilvēktiesībām un ir pretrunā Turcijas saistībām ievērot demokrātiju, tiesiskumu un sieviešu tiesības. Dialogs par šādiem jautājumiem joprojām ir neatņemama ES un Turcijas attiecību sastāvdaļa.

Gan ES, gan Turcija turpina izmantot priekšrocības, ko nodrošina **multas savienība**. Divpusējās tirdzniecības apjoms palielinājās, un nedaudz palielinājās ES relatīvais īpatsvars Turcijas ārējā tirdzniecībā. Tomēr, neskatoties uz Komisijas intensīvo iesaistīšanos, Turcija nav novērsusi vairākus tirdzniecības ierobežojumus, kuri kavē multas savienības netraucētu darbību. Turcijas aizvien uzstājīgākā **ārpolitika** turpināja nesaskanēt ar ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas prioritātēm un plašākām ES interesēm, jo īpaši tādēļ, ka tā atbalsta militāras darbības un iejaušanos lielākajā daļā apkārtējo reģionālo konfliktu. ES līderi 2021. gada jūnijā atzīmēja, ka saskaņā ar ES un Turcijas kopīgajām interesēm nodrošināt mieru un stabilitāti reģionā Eiropadome no Turcijas un visiem dalībniekiem gaida, ka tie dos pozitīvu ieguldījumu reģionālu krīžu risināšanā.

Lai nodrošinātu stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un lai ES ar Turciju izveidotos sadarbībā balstītas un savstarpēji izdevīgas attiecības, absolūta prasība ir godprātīgi turpināt dialogu un atturēties no vienpusējām darbībām, kas ir pretrunā ES interesēm un pārkāpj starptautiskās tiesības un ES dalībvalstu suverēnās tiesības. Visas domstarpības ir jāatrisina mierīgā dialogā un saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.

ES stingri nosodīja Turcijas vienpusējos pasākumus un Turcijas prezidenta un Kipras turku kopienas vadītāja 2021. gada 20. jūlija paziņojumus par nožogotās Varošas pilsētas Kiprā turpmāko atvēršanu. ES aicināja nekavējoties atcelt visus pasākumus, kas Varošā veikti kopš 2020. gada oktobra.

ES **finansiālais atbalsts** palīdz kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm pieņemt un īstenot nepieciešamās politiskās, institucionālās, juridiskās, administratīvās, sociālās un ekonomiskās reformas, lai nodrošinātu ES vērtību ievērošanu un savus noteikumus pakāpeniski pieskaņotu ES noteikumiem, standartiem, politikai un praksei nolūkā kļūt par ES dalībvalsti; tādējādi šis atbalsts veicina šo valstu stabilitāti, drošību un labklājību.

Padome un Eiropas Parlaments 2021. gada jūnijā panāca politisku vienošanos par Komisijas priekšlikumu **Regulai par Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (IPA III)**. Regula tika pieņemta 2021. gada 15. septembrī⁹. Kad tiesiskais regulējums būs pilnībā izveidots, varēs sākt īstenot Ekonomikas un investīciju plānu Rietumbalkāniem, kas ir būtisks instruments reģiona atveseļošanai.

IPA III paredz stingru, uz politiku orientētu pieeju, kas ietver stratēģisku un dinamisku palīdzības īstenošanu, un koncentrējas uz dalības pamatprasībām. Koncentrējot ES finansiālo palīdzību uz nozīmīgākajām prioritātēm, *IPA III* nodrošinās vēl lielāku atbalstu reformām, tādējādi veicinot ilgtspējīgu sociālekonomisko attīstību un tuvinot partnerus ES. Saskaņā ar

---

⁹ *Oficiālais Vēstnesis* L 330, 20.9.2021.

politisko vienošanos, kas jūnijā tika panākta starp Padomi un Parlamentu, *IPA III* stiprina nosacījumus, kas saistīti ar demokrātiju, cilvēktiesībām un tiesiskumu.

II. PIEVIENOŠANĀS PROCESA PĪLĀRI

Joprojām būtiski ir veikt fundamentālas reformas tiesiskuma, ekonomikas un demokrātisko iestāžu darbības, kā arī valsts pārvaldes jomā, lai kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis sagatavotos dalības prasību izpildei. Kandidātvalstu vai potenciālo kandidātvalstu spējai un politiskajai gribai koncentrēties uz šīm reformām un virzīt tās uz priekšu ir būtiska nozīme šo valstu integrācijā ES. Tāpēc ir svarīgi, lai progress būtu stabils, reāls un neatgriezenisks.

Covid-19 pandēmijas apstākļos Rietumbalkānu valstu valdības un Turcija turpināja piemērot ierobežojumus sabiedrības veselības aizsardzības nolūkā. Rietumbalkānu valstu parlamenti turpināja darboties, dažos gadījumos ar attiecīgiem ierobežojumiem. Pulcēšanās brīvība bieži vien bija ierobežota sabiedrības veselības apsvērumu dēļ, dažos gadījumos pretēji ombuda ieteikumiem. Arī citas pamattiesības tika ierobežotas. Dažos gadījumos pandēmija ietekmēja tiesas procesu efektivitāti un pārredzamību. Ārkārtas pasākumiem, kas veikti saistībā ar Covid-19 pandēmiju, jābūt samērīgiem, tādiem, kas nepārsniedz nepieciešamo, un ierobežotiem laikā, un jānodrošina tiesiskuma un demokrātisko un cilvēktiesību standartu ievērošana.

Tiesu iestādes un pamattiesības

Efektīva **tiesību aizsardzība tiesā**, ko nodrošina neatkarīgas un objektīvas tiesas, ir tiesiskuma priekšnosacījums. Visās Rietumbalkānu valstīs tiesu iestādes joprojām saskaras ar daudzām problēmām. Risks, ka spiediens uz tiesu varu ir pārāk liels, kaitē vispārējam institucionālam līdzsvaram un varas dalīšanas principam, galu galā apdraudot principu par vienlīdzību likuma priekšā. Lai sekmīgi izdotos veikt tiesu iestāžu reformas, izšķiroša nozīme ir valdības augstāko līmeņu un visu attiecīgo ieinteresēto personu nemainīgi noteiktai rīcībai un apņēmībai. Lai panāktu turpmāku progresu pievienošanās procesā, ir svarīgi īstenot izlēmīgus pasākumus Rietumbalkānu partneru tiesu sistēmu neatkarības, kvalitātes un efektivitātes stiprināšanai, kurus atbalsta stabili rezultāti ilgtermiņā.

Albānija ir turpinājusi panākt labu progresu visaptverošas tiesu iestāžu reformas īstenošanā, t. sk. panākusi konkrētus rezultātus pārbaudes procesa sakarā. Konstitucionālā tiesa tagad pilnībā darbojas un ir sākusi izskatīt svarīgas lietas. **Ziemeļmaķedonija** ir panākusi zināmu progresu, piemēram, tiesu iestāžu stratēģijas īstenošanā. **Serbija** un **Kosova** panākušas ierobežotu progresu tiesu reformu īstenošanā. **Serbija** ir atjaunojusi apņemšanos veikt reformas un plāno stiprināt tiesu iestāžu neatkarību, t. sk. veicot konstitucionālas izmaiņas, un paredz šo darbu pabeigt līdz 2021. gada beigām. **Kosovā** tiesu iestāžu vispārējā spēja ātri un efektīvi veikt kriminālvajāšanu un tiesāt lietas joprojām ir vāja. **Melnkalne** un **Bosnija un Hercegovina** nav panākušas progresu tiesu iestāžu reformu īstenošanā. **Melnkalnē** būtiskas tiesu iestāžu reformas ir apstājušās, un ir vajadzīga izlēmīga politiska apņemšanās visos valdības, parlamenta un tiesu iestāžu līmeņos, lai atsāktos progress virzībā uz tiesiskuma jomas starposma kritēriju izpildi. **Bosnija un Hercegovina** atpaliek un nav panākusi progresu tiesu iestāžu nostiprināšanā. Tā kā netika veiktas jēgpilnas darbības, šīs nozares vispārējā integritāte turpināja pasliktināties.

Turcijā turpinājās pēdējos gados novērotā situācijas nopietnā pasliktināšanās. Šī valsts nav risinājusi pašu svarīgāko jautājumu par tiesu iestāžu neatkarības sistēmisko trūkumu. Uz

tiesnešiem un prokuroriem joprojām tika izdarīts politisks spiediens, kas arvien apdraud tiesu iestāžu neatkarību un vispārējo kvalitāti. Tiesnešu un prokuroru masveida atļaišana turpināja vājināt tiesu sistēmas efektivitāti un profesionalitāti. Turcijas atteikšanās īstenot visus attiecīgos Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus ir vēl vairāk palielinājusi bažas par to, vai Turcija ievēro starptautiskos un Eiropas standartus. Turcijas iestādēm steidzami jānovērš nopietnie trūkumi, jo īpaši attiecībā uz tiesībām uz taisnīgu tiesu un nevainīguma prezumpcijas principa stingru ievērošanu.

Rietumbalkānos un Turcijā joprojām plaši izplatīta ir **korupcija**. Turklāt pandēmija ir saasinājusi dažus neaizsargātības faktorus attiecībā uz korupciju. Cīņā pret korupciju jārikojas izlēmīgi un jāpanāk stabili rezultāti, lai mazinātu apdraudējumus demokrātiskai pārvaldībai, juridiskajai un ekonomiskajai noteiktībai un nodrošinātu stabilu un pārredzamu darījumdarbības vidi. Kandidātvalstu vai potenciālo kandidātvalstu sekmes korupcijas novēršanā un apkarošanā atšķiras, un dažās jomās progress turpinās, savukārt citās jomās progressa temps acīmredzami samazinās. Īpaši neaizsargāta pret korupciju joprojām ir publiskā iepirkuma joma. Ir jāpastiprina kontroles mehānismi visā iepirkuma procesā un ievērojami jāuzlabo pārredzamība un pārskatatbildība, veicot stingrākus un vērienīgākus pasākumus. Netiek sistemātiski veikti korupcijas riska novērtējumi un korupcijas apkarošanas pasākumi visvairāk apdraudētajās nozarēs. Kopumā ir vajadzīgas daudz lielākas pūles un skaidra politiskā griba, lai panāktu ticamus un stabilus rezultātus korupcijas lietu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā, it sevišķi augstā līmenī, un lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu atbilstīgu izņemšanu un konfiskāciju.

Albānijā tiesu iestāžu pārbaude un korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā specializētās struktūras izveide dod rezultātus cīņā pret korupciju. **Ziemeļmaķedonija** ir nostiprinājusi stratēģisko un institucionālo satvaru un konsolidējusi rezultātus vairāku korupcijas lietu izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un iztiesāšanā, arī augstā līmenī. **Kosovā, Melnkalnē un Serbijā** panākts ierobežots progress. Lai gan Melnkalnes Korupcijas apkarošanas aģentūra izmantoja aktīvāku pieeju, šai valstij ir jāpieliek lielākas pūles, lai nepieļautu un iegrozotu korupciju, kā arī attiecībā uz līdzekļu izņemšanu un konfiskāciju. Kosova palielināja Īpašās prokuratūras spējas, tomēr joprojām jāturpina darbs saistībā ar proaktīvu izmeklēšanu, galīgiem tiesas nolēmumiem un līdzekļu galīgu konfiskāciju. **Serbijā** tika pastiprinātas Korupcijas novēršanas aģentūras spējas, taču netika veikti nekādi konkrēti pasākumi, lai pieņemtu jaunu korupcijas apkarošanas stratēģiju, kuras pamatā būtu ticams un reālistisks rīcības plāns, un joprojām nav pieņemta lielākā daļa *GRECO* ieteikumu. **Bosnija un Hercegovina** nav panākusi progresu plaši izplatītās korupcijas un valsts nozagšanas pazīmju novēršanā. Tiesiskais un institucionālais satvars joprojām ir nepietiekams un sadrumstalots. **Turcijā** progress nav panākts. Korupcijas apkarošanas tiesiskais un institucionālais satvars šajā valstī joprojām neatbilst starptautiskajiem standartiem un pieļauj nepamatotu politisko ietekmi korupcijas lietu izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un iztiesāšanā. Ir jāuzlabo publisko iestāžu pārskatatbildība un pārredzamība. Korupcijas apkarošanas stratēģijas trūkums norāda uz nevēlēšanos cīnīties pret korupciju.

Pamattiesības Rietumbalkānos lielā mērā ir nostiprinātas tiesību aktos, taču joprojām ir grūtības nodrošināt to efektīvu īstenošanu. Pamattiesību aizsardzība tiesā vairākās politikas jomās joprojām ir nepietiekama. Kopumā lielākajā daļā reģiona attīstība šajā teritorijā bijusi ierobežota vai pat apstājusies. Iepriekšējos ziņojumos par valstīm konstatētās problēmas un sniegtie ieteikumi ir risināti tikai ierobežotā mērā. Turcijā situācija cilvēktiesību jomā ir vēl vairāk pasliktinājusies un joprojām raisa nopietnas bažas.

Vārda brīvība, mediju brīvība un plurālisms ir demokrātiskas sabiedrības galvenie pīlāri, kas jāievēro. Rietumbalkānos progress šajā ziņā kopumā bijis ierobežots vai vispār nav panākts.

Lai gan plašsaziņas līdzekļu vide kopumā pieļauj vārda brīvību, nopietnas bažas joprojām raisa draudi, iebiedēšana un vardarbība pret žurnālistiem, kā arī nievājošas piezīmes no valsts amatpersonu puses. Tiem var būt ierobežojoša ietekme uz mediju brīvības īstenošanu, un ir jāpaātrina šādu incidentu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas temps. Plašsaziņas līdzekļu regulatoru un sabiedrisko raidorganizāciju neatkarība jāgarantē cita starpā ar atbilstošu finansējumu un uz nopelniem balstītu iecelšanu vadības struktūrās. Jāturpina atbalstīt arī neatkarīgu pašregulējošu struktūru efektīvu darbību. Visām reģiona valstīm ir jānodrošina lielāka pārredzamība attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu finansējumu un saikni starp publiskām un privātām interesēm, kas ietekmē redakcionālo nostāju un noved pie iekšējās cenzūras.

Turcijā situācija turpināja nopietni pasliktināties. Tur joprojām tiek ievērojami ierobežota vārda brīvības īstenošana un opozīcijas viedokļu izplatīšana. Turpinājās pret plašsaziņas līdzekļiem vērsta iebiedēšana, kas manifestējās krimināllietās un žurnālistu, cilvēktiesību aizstāvju, juristu, rakstnieku, opozīcijas politiķu, studentu un sociālo plašsaziņas līdzekļu lietotāju notiesāšanā.

Rietumbalkānu partneriem ir jāparāda, ka tie turpina centienus veicināt un stiprināt **dzimumu līdztiesību** un novērst ar dzimumu saistītu vardarbību. Bažas šajā sakarā ir palielinājušās Turcijā, kur bijusi vērojama pretreakcija pret sieviešu tiesībām, ko apliecināja šīs valsts izstāšanās no Stambulas konvencijas.

Tiesību akti un politika **nediskriminēšanas jomā** parasti ir spēkā, taču nepietiekami tiek veikti turpmāki pasākumi diskriminācijas, naida noziegumu un naida runas gadījumos. Lielākā daļa Rietumbalkānu partneru ir uzlabojuši **lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu, interseksuāļu un kvīru (LGBTIK) tiesību** aizsardzību, taču tiesību akti ir jāievēro praksē, ņemot vērā, ka diskriminācija un naida runa joprojām ir bieža parādība. Turcijā nopietnas bažas joprojām raisa LGBTIK pamattiesību aizsardzība un pret LGBTIK kopienu vērsta naida runa un nomelnošanas kampaņas.

Skolu slēgšana un citi Covid-19 krīzes noteiktie ierobežojumi ir ietekmējuši bērnus, jo īpaši tos, kuri ir neaizsargātā situācijā. Ir jāpieliek pūles, lai stiprinātu **bērnu tiesības** un izveidotu noturīgas bērnu aizsardzības un bērnu aprūpes sistēmas. Pilnībā jāizstrādā bērniem labvēlīga tiesu sistēma un jādara pieejami un sistemātiskāk jāizmanto alternatīvi līdzekļi turēšanai apcietinājumā, bet turēšana apcietinājumā jāizmanto tikai kā galējais līdzeklis.

Saskaņā ar ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām ir efektīvi jāaizsargā **personu ar invaliditāti tiesības**, t. sk. pāreja uz kopienā balstītu aprūpi un neatkarīgu dzīvi. Uzmanība joprojām jāpievērš arī **minoritāšu** aizsardzībai un viņu līdzdalībai sabiedriskajā dzīvē. Romi joprojām ir nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar līdzcilvēkiem, kas nav romi, un neaizsargātos romus nesamērīgi skāra Covid-19 krīze un ar to saistītie ierobežojošie pasākumi.

Reģiona valstu valdībām ir jāievēro visi starptautisko un reģionālo cilvēktiesību uzraudzības struktūru ieteikumi, t. sk. ieteikumi par **apstākļiem cietumos** un sliktas izturēšanās novēršanu.

Tiesiskums, brīvība un drošība

Organizētā noziedzība joprojām ir drauds reģionam un ietekmē cilvēkus, uzņēmumus, valsts iestādes un ekonomiku kopumā. Globāla tvēruma ietekmīgas noziedzīgas organizācijas bez grūtībām darbojas pāri robežām, t. sk. Eiropas Savienībā. Noziedzīgas organizācijas, kas darbojas Rietumbalkānos, ir parādījušas lielu izveicību Covid-19 pandēmijas attīstības izmantošanā savā labā. Valdību atbildes pasākumi ietvēra policijas operatīvās sadarbības

pastiprināšanu ar ES, jo īpaši izmantojot *EMPACT* platformu¹⁰ un ar ES aģentūrām tādās jomās kā narkotiku kontrabanda (jo īpaši marihuāna un sintētiskās narkotikas), migrantu kontrabanda, cilvēku tirdzniecība, organizētā noziedzība īpašuma jomā, akcīzes preču (galvenokārt cigarešu) un šaujamieroču kontrabanda. Jaunajā ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģijā 2021.–2025. gadam¹¹ apstiprināta ES apņemšanās arī turpmāk par prioritāti noteikt spēju veidošanas projektus trešās valstīs, t. sk. kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs. Mērķis ir atbalstīt operatīvo sadarbību un palīdzēt partneriem nodrošināt instrumentus, ar kuru palīdzību izskaust sarežģītas noziedzīgas struktūras.

Ir panākts labs progress cīņā pret kājnieku ieroču un vieglo ieroču nelikumīgu glabāšanu, ļaunprātīgu izmantošanu un nelikumīgu tirdzniecību saskaņā ar ES 2020.–2025. gada rīcības plānu attiecībā uz šaujamieroču nelikumīgu tirdzniecību. Jāturpina centieni saskaņot tiesību aktus ar ES *acquis* un starptautiskiem nolīgumiem, stiprināt robežu drošību un ar šaujamieročiem saistītas izmeklēšanas spēju, uzlabot tiesu sistēmu efektivitāti attiecībā uz noziegumiem, kas saistīti ar šaujamieročiem, vēl vairāk veicināt operatīvo sadarbību un informācijas apmaiņu starp tiesībsardzības iestādēm, ierobežot šaujamieroču nelikumīgu glabāšanu un samazināt šaujamieroču, munīcijas un sprāgstvielu izplatīšanas un novirzīšanas risku.

Pateicoties arī pastāvīgi veiktajām investīcijām organizētās noziedzības apkarošanas struktūrās, ir nostiprinātas specializētas tiesu iestādes un policijas struktūras. Tomēr **rezultāti saistībā ar galīgiem notiesājošiem spriedumiem**, kas pieņemti ar organizēto noziedzību saistītās lietās, liecina, ka tiesībsardzības iestādes un tiesu iestādes joprojām nespēj pietiekami sekmīgi veikt izmeklēšanu un kriminālvajāšanu un iztiesāt svarīgas organizētās noziedzības lietas un tādējādi atturēt potenciālos vainīgos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Tas attiecas arī uz cilvēku tirdzniecības apkarošanu, kas nozīmē arī aizsardzību un atbalstu cietušajiem.

Rietumbalkānos un Turcijā iestādēm ir jārod efektīvs risinājums, kā novērst organizētās noziedzības iefiltrēšanos ekonomikā. Vairāk arī jādara, lai paātrinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu meklēšanu ar finanšu izmeklēšanas palīdzību un lai nodrošinātu efektīvāku noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju un atgūšanu. Turklāt tiesībsardzības iestādēm ir jāpalielina spēja risināt problēmas saistībā ar jaunu noziedzīgas darbības veidu, jo īpaši dažādu kibernetizācijas veidu, rašanos. Sadarbība kibernetizācijas jomā palielinās.

Pozitīvi piemēri reģionā ir novēroti **Albānijā**, kur tika panākts labs progress policijas starptautiskās sadarbības jomā, pateicoties kurai tika veikti aresti, kas piesaistīja plašu sabiedrības uzmanību, un narkotiku ražošanas un tirdzniecības apkarošanas jomā. **Ziemeļmaķedonija** ir panākusi zināmu progresu cīņā pret organizēto noziedzību, t. sk. operatīvā līmenī. Arī **Melnkalne** ir panākusi zināmu progresu tiesībsardzības iestāžu piekļuves uzlabošanā galvenajām datubāzēm un izmeklētāju un ekspertu skaita palielināšanā svarīgākajās jomās. Turklāt labi izveidotā starptautiskā policijas sadarbība turpināja nodrošināt rezultātus (piemēram, narkotiku konfiscēšana nepieredzētā apmērā). Tomēr **Kosova, Serbija un Turcija** ir panākušas tikai ierobežotu progresu cīņā pret organizēto

---

¹⁰ *EMPACT* (Eiropas daudzdisciplīnu platforma pret noziedzības draudiem) ir ES dalībvalstu īstenota drošības iniciatīva, kuras mērķis ir apzināt, noteikt par prioritāti un novērst draudus, ko rada organizēta un smaga starptautiska noziedzība. *EMPACT* tagad ir pastāvīgs instruments, kā noteikts [Padomes secinājumos par EMPACT 2022+](#). Padome 2021. gada maijā pieņēma [secinājumus, ar ko nosaka EMPACT prioritātes nākamajam EMPACT ciklam](#) (no 2022. gada janvāra līdz 2025. gada decembrim).

¹¹ Paziņojums par ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam, COM(2021) 170 final, 14.4.2021.

noziedzību, savukārt **Bosnijā un Hercegovinā**, kur vēl nedarbojas kontaktpunkts sadarbībai ar Eiropolu, progress nav panākts.

Sadarbība ar Rietumbalkāniem **terorisma apkarošanā** un radikalizācijas novēršanā joprojām ir ļoti svarīga. Lai gan reģionā joprojām sastopamas ekstrēmas reliģiskas un politiskas ideoloģijas un bažas raisa tiešsaistes radikalizācijas forumu vispārējs pieaugums, pārskata periodā netika ziņots par ārkārtīgiem vai vardarbīgiem incidentiem (terorisms, ekstrēmisms, radikālisms) un drošības situācija reģionā saglabājās stabila.

ES un Rietumbalkānu tieslietu un iekšlietu ministru forumā, kas notika 2020. gada oktobrī, tika atkārtoti uzsvērts, ka joprojām ir spēkā kopīgais rīcības plāns (KRP) terorisma apkarošanai Rietumbalkānu reģionā, un atkārtoti apstiprināta apņemšanās īstenot tā mērķus pēc 2020. gada. Tāpēc KRP un attiecīgie īstenošanas pasākumi joprojām ir satvars kopīgam darbam tādas radikalizācijas novēršanā, kura noved pie vardarbīga ekstrēmisma un terorisma, kas balstīts uz pieciem mērķiem un kura pamatā ir cieša reģionālā sadarbība. Lielākajā daļā reģiona īstenošanas temps ir palēninājies pandēmijas dēļ, tomēr ir panākts zināms progress terorisma apkarošanas stratēģiju izstrādē, attiecīgo tiesību aktu pieņemšanā, attiecīgo institucionālo spēju stiprināšanā un pretradikalizācijas pasākumu ieviešanā, bet ir jāpanāk turpmāks progress, lai nodrošinātu noteikto mērķu un darbību pilnīgu īstenošanu. Kopumā ir jāpieliek lielākas pūles, lai novērstu visu veidu radikalizāciju, t. sk. reliģisku, etnisku nacionālistisku vai politisku radikalizāciju.

Albānija 2020. gada decembrī pieņēma jaunu valsts pārnozaru stratēģiju un rīcības plānu terorisma apkarošanai un pildīja savus pienākumus saskaņā ar KRP. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā Albānija turpināja saskaņot nacionālos tiesību aktus ar ES *acquis*. **Melnkalne** ar pilsoniskās sabiedrības atbalstu īsteno 2020.–2024. gada stratēģiju vardarbīga ekstrēmisma novēršanai un apkarošanai, īpašu uzmanību pievēršot aizturēšanas centriem. **Ziemeļmaķedonija** turpina īstenot valsts stratēģiju (2018.–2022. gadam) terorisma un vardarbīga ekstrēmisma apkarošanai. **Bosnijai un Hercegovinai** un **Serbijai** būtu lietderīgi izmantot stratēģiskāku pieeju terorisma apkarošanai. Bosnijas un Hercegovinas stratēģijai šajā jomā ir beidzies termiņš, tādēļ būtu jāpieņem un jāīsteno turpmāka stratēģija 2021.–2025. gadam, kas ir saskaņota ar ES politiku, jo īpaši vardarbīga ekstrēmisma novēršanas un apkarošanas jomā. Lai to panāktu, vajadzēs izveidot efektīvākas terorisma apkarošanas struktūras. Bosnijai un Hercegovinai ir vajadzīgs jauns likums par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanu saskaņā ar ES juridiskajiem standartiem (t. i., Ceturto direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu). Serbijā galvenie tiesību akti terorisma apkarošanas jomā joprojām ir izstrādes posmā. **Kosova** plāno pieņemt jaunu kopīgu stratēģiju terorisma apkarošanai un vardarbīga ekstrēmisma apkarošanai. Lai gan nacionālais koordinators joprojām ir iekšlietu ministrs, ir jāatjauno birojs, kas atbalsta koordinatoru un palielina viņa lomu iestāžu savstarpējā koordinācijā.

Daži partneri reģionā (Albānija, Kosova un Ziemeļmaķedonija) sistemātiski repatriē **ārvalstu kaujiniekus teroristus** un viņu ģimenes locekļus. Lielākajā daļā Rietumbalkānu valstu ir grūtības repatriēt ārvalstu kaujiniekus teroristus, kuri atgriežas no agrākajām kaujas zonām, un darīt vairāk, lai panāktu viņu efektīvu un sistēmisku reintegrāciju un resocializāciju. **Kosova** ir panākusi labu progresu ārvalstu kaujinieku teroristu un viņu ģimeņu rehabilitācijā un reintegrācijā, lai gan pastāv bažas par vardarbīga ekstrēmisma nodarījumu izdarītāju priekšlaicīgu nosacītu atbrīvošanu no cietuma. Rietumbalkānos joprojām ir jāuzlabo reintegrācijas un resocializācijas pasākumu uzraudzība, arī cietumos. Tas jo īpaši attiecas uz sadarbību starp iestādēm valsts un vietējā līmenī. Ir panākts būtisks progress attiecībā uz informācijas apmaiņu Eiropola drošas informācijas apmaiņas tīkla lietojumprogrammā

(SIENA). Rietumbalkānu partneriem būtu jāturpina proaktīvi pārsūtīt informāciju par ārvalstu kaujinieku teroristu un viņu ģimeņu atgriešanos, izmantojot attiecīgos kanālus. **Melnkalnei** ir laba informācijas apmaiņa ar Eiropu un *Eurojust* par ārvalstu kaujiniekiem teroristiem. **Ziemeļmaķedonija** 2020. gada jūnijā pieņēma nacionālo plānu par atgriezušos ārvalstu kaujinieku un viņu ģimenes locekļu reintegrāciju, resocializāciju un rehabilitāciju.

Turcija joprojām saskaras ar teroristu grupu radītu apdraudējumu. Lai gan valdībai ir likumīgas tiesības un atbildība apkarot terorismu, tiesiskais regulējums un atbildes reakcija ir jāsaprot ar Eiropas standartiem un ES *acquis*. Pretterorisma pasākumiem jābūt samērīgiem un tie jāveic saskaņā ar tiesiskumu, cilvēktiesībām un pamatbrīvībām. Turcijai būtu jāpārtrauc izmantot terorisma apkarošanas likuma plašo interpretāciju, lai aizturētu un apcietinātu žurnālistus, rakstniekus, juristus, politiķus, akadēmiķus, cilvēktiesību aizstāvjus un kritisku viedokļu paudējus. Turcija par prioritāti noteikusi cīņu pret Kurdistānas strādnieku partiju (*PKK*), kas vēl arvien ir iekļauta terorisma aktos iesaistīto personu, grupu un organizāciju ES sarakstā, un *Gülen* kustības likvidēšanu. Turcija ir labi attīstījusi institucionālās spējas, taču valsts joprojām saskaras ar nopietniem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem. Lai gan šī valsts ir panākusi progresu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanas regulējuma stiprināšanā, vēl ir jāizpilda Finanšu darījumu darba grupas (*FATF*) ieteikumi. Valstij ir jāizstrādā visaptveroša stratēģija un rīcības plāns nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanai.

Ir uzlabojies Turcijas līdzekļu iesaldēšanas mehānisma darbības efektivitāte un ātrums, un valsts turpinājusi cīnīties pret vietējām un ārvalstu kaujinieku teroristu vienībām. Policijas un tiesu iestāžu sadarbība ar ES dalībvalstīm un ES aģentūrām terorisma apkarošanas jomā joprojām bijusi ierobežota tādēļ, ka nav ar Eiropas standartiem un ES *acquis* saskaņotu valsts tiesību aktu par personas datu aizsardzību, kā arī atšķirīgās teroristu nodarījumu definīcijas un atšķirīgo sodu dēļ. Turcijai būtu jāturpina censties efektīvi novērst un apkarot radikalizāciju, kas noved pie vardarbīga ekstrēmisma un terorisma, pilnībā ievērojot pamattiesības.

Kandidātvalstīs vai potenciālajās kandidātvalstīs joprojām nopietna problēma ir **hibrīddraudi**, t. sk. kibernetiskie uzbrukumi un jo īpaši dezinformācija un maldinoša informācija. Jo īpaši Rietumbalkānu reģionā valsts un nevalstiskie dalībnieki, t. sk. no valstīm ārpus reģiona, turpināja izplatīt dezinformāciju, lai apšaubītu ES uzticamību, mazinātu sabiedrības uzticēšanos demokrātiskām iestādēm un padziļinātu polarizāciju. Īpaši intensīvas dezinformācijas un maldinošas informācijas kampaņas bijušas Covid-19 pandēmijas laikā, kā arī priekšvēlēšanu laikā. Lielāko daļu dezinformācijas reģionā iekšējām vajadzībām rada un izplata vietējie spēki, lai gan aktīvi ir arī spēki, kas darbojas trešo valstu uzdevumā.

Saskaņā ar ES prioritātēm, kas noteiktas Kopīgajā regulējumā hibrīddraudu apkarošanai¹², Rietumbalkānu stratēģiju un Zagrebas deklarāciju¹³ EĀDD un Komisija padziļināja politisko dialogu ar paplašināšanās partneriem par hibrīddraudu apkarošanu, jo īpaši par kiberneturību, kritiskās infrastruktūras aizsardzību, stratēģisko komunikāciju un dezinformācijas apkarošanu. Stratēģiskā komunikācija joprojām bija vērsta uz tematiskām komunikācijas kampaņām, ar uzsvaru uz ieguvumiem, ko nodrošina ES atbalsts iedzīvotājiem un ekonomikai, un uz publiskās diplomātijas darbībām, kas tieši sasniedz iedzīvotājus, jo īpaši jauniešus, ar mērķi veicināt debates par Eiropas kopīgo nākotni. Vienlaikus Komisija ar publikācijām tīmekļa vietnēs un sociālajos plašsaziņas līdzekļos turpināja ziņot par

¹² JOIN(2016) 18 final.

¹³ [Zagrebas deklarācija, 2020. gada 6. maijs \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euipo/press_corner/all_news/news/2020/20200506_zagreba_declaration_en)

politiskajām norisēm un politikas attīstību ES un Rietumbalkānu attiecībās. Prioritāte joprojām ir vārda brīvības un neatkarīgas žurnālistikas veicināšana paplašināšanās reģionā, savukārt kibernetikas spēju veidošana ir būtisks elements Digitalizācijas programmā Rietumbalkāniem¹⁴ un prioritāte jaunajā ES kibernetikas stratēģijā¹⁵.

Joprojām nopietna problēma Rietumbalkānos un Turcijā bijusi neatbilstīga **migrācija**. Tika paplašināta sadarbība Vidusjūras austrumdaļas/Rietumbalkānu migrācijas maršrutos. Joprojām bažas raisa migrantu kontrabanda, nepavadīti nepilngadīgie, cilvēku tirdzniecība un nepietiekama valstu patvēruma sistēmu kapacitāte. Krīze Afganistānā varētu vēl vairāk palielināt afgāņu bēgļu skaitu, un šajā sakarā nepieciešama pastāvīga cieša sadarbība starp ES un partnervalstīm.

2021. gadā kopējais neatbilstīgas ieceļošanas gadījumu skaits no **Rietumbalkāniem** ES salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinās, proti, tikai gada pirmajos 7 mēnešos vien reģistrēti aptuveni 23 000 neatbilstīgas robežšķērsošanas gadījumu salīdzinājumā ar aptuveni 27 000 neatbilstīgu ieceļotāju visā 2020. gada garumā. Intensīvas migrācijas kustības dēļ šajā reģionā, jo īpaši Serbijā un Bosnijā un Hercegovinā, joprojām ir ļoti daudz bēgļu un migrantu. Pašlaik reģionā ir aptuveni 20 000 migrantu un bēgļu. Turklāt tiek lēsts, ka ārpus uzņemšanas objektiem ir vēl tūkstošiem šādu personu.

Lai gan ir panākts progress, Rietumbalkānos jāturpina darbs pie jaunu vai stingrāku iestāžu, tiesību aktu un procedūru izveides patvēruma, atgriešanas un robežu pārvaldības jomā, arī ņemot vērā sarežģīto, ar stingru prasību izpildi saistīto ES *acquis* transponēšanu. Rietumbalkānu partneriem būtu arī jāuzņemas atbildība un līdzatbildība par visiem migrācijas aspektiem. Ir jāstiprina patvēruma sistēmas, jāsekmē brīvprātīga atgriešanās un piespiedu atgriešana un sadarbība ar izcelsmes valstīm atpakaļuzņemšanas jomā, kā arī reģionālā un starptautiskā sadarbība cīņā pret organizētās noziedzības grupējumiem, kas iesaistīti migrantu kontrabandā un cilvēku tirdzniecībā. Joprojām svarīga ir reģionālā sadarbība un koordinācija ar ES.

Ar piecām reģiona valstīm ir pabeigtas sarunas par statusa nolīgumiem, saskaņā ar kuriem Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*Frontex*) var izvietot Eiropas Robežu un krasta apsardzes vienības ar izpildpilnvarām zonās, kas robežojas ar ES ārējo robežu, un šādi atbalstīt valstu robežsardzi, tomēr ar Bosniju un Hercegovinu un Ziemeļmaķedoniju šie nolīgumi vēl nav parakstīti. Lai stiprinātu robežu pārvaldību un robežu aizsardzību, viena no galvenajām prioritātēm ir visu statusa nolīgumu stāšanās spēkā un efektīva īstenošana. Nolīgumi ar Albāniju, Melnkalni un Serbiju jau ir stājušies spēkā, un ir sākti izvietošana.

Turcija joprojām ir valsts, kura uzņēmusi vislielāko bēgļu skaitu pasaulē, tās teritorijā atrodas aptuveni 4 miljoni bēgļu no Sīrijas un citām valstīm. 2021. gada pirmajos astoņos mēnešos kopējais no Turcijas ES ieceļojušo personu skaits bija 9703 salīdzinājumā ar 12 331 personu tajā pašā laikposmā 2020. gadā. Tomēr, lai gan migrācijas spiediens pie Turcijas un Grieķijas sauszemes un jūras robežām arī saglabājās zems, tajā pašā laikposmā Itālijā no Turcijas ieradās 4739 personas salīdzinājumā ar 1111 personām 2020. gadā. Tajā pašā laikā kopējais neatbilstīgo ieceļotāju skaits Kiprā bija 5553 (4957 pēc Zaļās līnijas šķērsošanas) salīdzinājumā ar 3800 personām 2020. gadā.

Ņemot vērā situāciju Afganistānā un to, kā Turcijas iedzīvotāji uztver migrantus, Turcijas iestādes nostiprina savu robežu infrastruktūru pie robežas ar Irānu. Turcijas iestādes arī

¹⁴ [Pienemta Digitalizācijas programma Rietumbalkāniem \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-council/en/press-releases/2020/12/12)

¹⁵ JOIN(2020) 18 final.

palielina resursus migrantu kontrabandas novēršanai un apkarošanai, taču, lai apkarotu kontrabandas tīklus, ir vajadzīga ciešāka starptautiskā tiesībaizsardzības sadarbība visā migrācijas maršrutā no izcelsmes valstīm uz Turciju, Rietumbalkāniem un ES. Viena no galvenajām prioritātēm joprojām ir turpināt ciešu sadarbību robežu pārvaldības un migrantu kontrabandas apkarošanas jomā.

Demokrātisko iestāžu darbība

Ticamu un ilgtspējīgu reformu nodrošināšana demokrātijas jomā kandidātvalstīm vai potenciālajām kandidātvalstīm joprojām ir neatliekams uzdevums. Tāpat kā iepriekšējos gados patiesas politiskās gribas trūkums bija galvenais iemesls tam, ka nav panākts būtisks progress vai situācija pat pasliktinājusies.

Spēcīga politiskā polarizācija, vēlēšanu boikoti un parlamentārais darbs, ko veic opozīcija, un dažos gadījumos acīmredzama neuzticēšanās visā politiskajā spektrā, jo īpaši parlamentos, joprojām traucē **Rietumbalkānu** partneru demokrātisko sistēmu un iestāžu darbību. **Serbijā** parlaments un politiskie spēki turpināja iesaistīties Eiropas Parlamenta vadītajā partiju dialogā, lai panāktu partiju plašu vienprātību par reformām, kas saistītas ar ES, kas ir vitāli svarīgi šīs valsts progresam virzībā uz ES. Septembra plenārsēdē dialoga veicinātāji no Eiropas Parlamenta un Serbijas parlamenta panāca vienošanos par darba dokumentu, kas ietver 16 pasākumus, ar kuriem plānots palielināt uzticēšanos vēlēšanu procesam un kuros paredzēts konkrētu darbību kopums un termiņi. Dažās valstīs plenārsēžu debatēs pret politiskajiem oponentiem, žurnālistiem un pilsonisko sabiedrību tika izmantots provokatīvs izteiksmes veids. Neskatoties uz Covid-19 ierobežojumiem, parlamentārais darbs turpinājās. Demokrātiskai sabiedrībai, kas balstīta uz tiesiskumu, ir skaidri un nepārprotami jāvēršas pret korupciju un jānodrošina tiesu sistēmu neatkarība un efektivitāte.

Melnkalnē pēc parlamenta vēlēšanām mainījās vadošā koalīcija un izveidojās jauna politiskā vide. Nesaskaņas starp izpildvaru un likumdošanas varu ir palēninājušas reformu tempu, jo jaunie tiesību akti, ko ierosināja parlamenta vairākums, liek apšaubīt iepriekšējos sasniegumus. **Kosovā** opozīcijas alianses pārliecinošā uzvara parlamenta vēlēšanās iezīmēja būtiskas politiskas pārmaiņas, pēc kuras valdība ieguva stabilu vairākumu parlamentā. Kosovā 2021. gada 17. oktobrī notika vietējās vēlēšanas, kur tika izvietota ES vēlēšanu novērošanas misija, kas sniegs novērtējumu pēc vēlēšanām. Lai gan vēlēšanas reģionā kopumā bija labi organizētas, t. sk. **Albānijā** tika plašāk izmantota IT, joprojām nav pienācīgi īstenoti daudzi iepriekšējo šajā reģionā izvietoto vēlēšanu novērošanas misiju ieteikumi par balsu skaitīšanu, vēlētāju sarakstiem, kampaņu finansēšanu, strīdu izšķiršanu un sankcijām par vēlēšanu pārkāpumiem, un ir jānovērš strukturālas nepilnības. Joprojām visā reģionā jāpieliek lielākas pūles, jo īpaši, lai panāktu lielāku pārredzamību un pārskatatbildību politisko partiju un vēlēšanu kampaņu finansēšanas jomā, kā arī vienlīdzīgu piekļuvi plašsaziņas līdzekļiem. **Bosnijā un Hercegovinā** 2021. gada maijā tika izveidota aģentūru darba grupa, kurā apspriest vēlēšanu un konstitucionālās reformas. Politiskajiem dalībniekiem un iestādēm ir jāiesaistās pārredzamā un iekļaujošā dialogā, lai pirms nākamajām vispārējām vēlēšanām 2022. gada oktobrī novērstu ilgstoši nerisinātās vēlēšanu nepilnības.

Turcijā pārskata periodā situācija demokrātijas jomā turpināja pasliktināties. Turcijai sava konstitucionālā sistēma ir jāaskaņo ar Eiropas standartiem. Lai gan ārkārtējā situācija beidzās 2018. gada jūlijā, tiesību sistēmā joprojām bija iekļautas dažas tiesību normas, ar kurām pārvaldes iestādēm tiek piešķirtas ārkārtējas pilnvaras un saglabāti vairāki ārkārtējās situācijas laikā noteiktie ierobežojošie elementi, kas ietekmēja demokrātiju un pamattiesības.

Turcijas parlaments 2021. gada jūlijā apstiprināja likumprojektu, ar ko par vēl vienu gadu pagarina šo ārkārtējās situācijas laikā noteikto ierobežojošo elementu termiņu. Tiesu iestāžu pieejamība joprojām bija ierobežota tiem, kurus negatīvi ietekmēja ārkārtējās situācijas laikā pieņemtie dekrēti. Izpildvaras prezidentālā sistēma nenodrošina stabilu un efektīvu varas dalījumu, kas mazina izpildvaras demokrātisko pārskatbaidību. Valsts dienvidaustrumos piespiedu kārtā atlaistie mēri joprojām tika aizstāti ar valdības ieceltām uzticības personām, lai gan šāda rīcība ir pretrunā Venēcijas komisijas 2020. gada jūnija atzinumam¹⁶. Tiesu iestāžu vēršanās pret opozīcijas partijām un plašsaziņas līdzekļiem nopietni apdraud Turcijas demokrātisko iestāžu leģitimitāti un politisko plurālismu. Šajā sakarā vēl viens satraucošs signāls ir Konstitucionālās tiesas lēmums pieņemt apsūdzības rakstu, kura mērķis ir slēgt otru lielāko opozīcijas partiju. Turpinājās valsts pārvaldes politizācija. Pilsoniskā sabiedrība izjuta pastāvīgu spiedienu, un tās iespējas brīvi darboties turpināja samazināties.

Valsts pārvaldes reforma

Valsts pārvaldes iestādes izstrādā un īsteno valsts politiku, pārvalda publiskās investīcijas un sniedz būtiskus sabiedriskos pakalpojumus, kas uzlabo visu iedzīvotāju labklājību. Lai veidotu uzticēšanos, valsts pārvaldes iestādēm jābūt pārredzamām, atbildīgām un efektīvām. Lai gan pagājušajā gadā ir panākts zināms progress, galvenie trūkumi ir saistīti ar dažādiem politizācijas veidiem.

Politikas plānošana ir nedaudz uzlabojusies, taču jādara vairāk, lai nodrošinātu centrālās valdības stingru kvalitātes kontroli, stiprinātu uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanas spējas un veicinātu uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanas kultūru valsts pārvaldē. Būtu jāpalielina **politikas uzraudzības** spējas.

Melnkalnē pārskata periodā sagatavoto stratēģisko dokumentu vispārējā kvalitāte uzlabojās. Ziemeļmaķedonija pieņēma jaunu nozaru stratēģiju sagatavošanas, uzraudzības un ziņošanas metodiku, kuras mērķis ir stiprināt politikas plānošanu. Albānijā tika panākts zināms progress regulējuma ietekmes novērtējumu īstenošanā, pārvaldības kārtības uzlabošanā attiecībā uz sabiedriskajām apspriešanām un IT sistēmu izveidē integrētai plānošanai. Kopumā politika, tiesību akti un publiskās investīcijas reģionā joprojām bieži tiek sagatavoti, neveicot ietekmes novērtējumus.

Valsts pārvaldes iestāžu **pārskatbaidība** joprojām ir viena no galvenajām prioritātēm. Publiskās struktūras ne vienmēr tiek veidotas un organizētas efektīvi. Melnkalnē pēc nesēn veiktās valsts pārvaldes reorganizācijas notika būtiskas personāla izmaiņas, t. sk. augstākajā līmenī, kas apdraud Melnkalnes spēju saglabāt pieredzējušu personālu ar pievienošanās procesu ES saistītos jautājumos daudzās nozarēs. Albānijā pēdējos gados ir izveidotas pakārtotas aģentūras bez stratēģiskas plānošanas. Kosovā ir notikusi kavēšanās ar nesēn pieņemtā tiesiskā regulējuma piemērošanu, kura mērķis bija uzlabot administrācijas organizāciju un pārskatbaidību. Ziemeļmaķedonijā vēl nav pieņemts jaunais Likums par valsts pārvaldes organizāciju, kura mērķis ir racionalizēt institucionālo satvaru, novērst kompetenču pārklāšanos un palielināt administrācijas efektivitāti. Turcijai trūkst visaptverošas valsts pārvaldes reformu programmas un vadošās iestādes, kas būtu atbildīga par šo procesu.

---

¹⁶ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2020\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2020)011-e).

Lielākajā daļā valstu joprojām ir jānodrošina **cilvēkresursi** un **civildienesta vadība**, t. sk. vadības pārskatatbildība un lielāka civildienesta profesionalitāte, pilnvarojot augstākā līmeņa vadītājus un uzraudzītājus un deleģējot viņiem lēmumu pieņemšanu. Pārredzamas un uz nopelniem balstītas darbā pieņemšanas, paaugstināšanas, pazemināšanas un atlaišanas procedūras ir jāiekļauj tiesiskajā regulējumā un konsekventi jāīsteno visos publiskajos dienestos centrālā un vietējā līmenī. Valsts pārvaldes struktūrai būtu jānodrošina efektīva pārskatatbildības hierarhija. Albānija ir pabeigusi svarīgākos pasākumus, pilnībā digitalizējot civildienesta ierēdņu darbā pieņemšanas procesu, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību. Serbijā nav panākts progress attiecībā uz augstākā līmeņa vadītāju amata vietu skaita samazināšanu. Bosnijā un Hercegovinā atšķirīgi darba apstākļi, kas izriet no dažādiem civildienesta tiesību aktiem, kā arī atšķirīga prakse dažādos valdības līmeņos joprojām kavē ierēdņu mobilitāti un tādas administratīvās telpas izveidi, kurā tiek piemēroti vienlīdzīgi standarti. Lielākā daļa valstu ir pielikušas pūles, lai uzlabotu iedzīvotājiem un uzņēmumiem paredzētos pakalpojumus. Serbija, Albānija, Melnkalne un Ziemeļmaķedonija sāka e-pārvaldes iniciatīvas un pakalpojumu sniegšanu, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju. Turcijā bažas joprojām raisa administrācijas pārskatatbildība un cilvēkresursu pārvaldība. Lai gan turpinājās administrācijas politizācija, joprojām trūkst politiskās gribas veikt reformas.

Jāņem vērā **reģionālo un vietējo pašvaldību loma** tiesību aktu saskaņošanā ar ES tiesisko regulējumu un iespējamā ES noteikumu piemērošanā. Tāpēc ir jānodrošina pienācīgs līdzsvars starp centrālo, reģionālo un vietējo valdību. Turcijā nopietnas bažas joprojām raisa lēmumi un mērķtiecīgi pasākumi, ko iestādes vērs pret pašvaldībām, kurās ir ievēlēti opozīcijas partiju mēri.

Ir jāpastiprina par ES *acquis* īstenošanu atbildīgo struktūru **administratīvās spējas** un profesionālie standarti, kā arī jānodrošina regulatīvo struktūru neatkarība.

Publiskā iepirkuma un publisko finanšu pārvaldības sistēmu darbība joprojām ir problemātiska. Kopumā ar Covid-19 saistīto pasākumu pārredzamība un pārskatatbildība bija ļoti ierobežota.

Kosova, Melnkalne un Serbija ir panākušas progresu iepirkuma sistēmu digitalizācijā. Tomēr bažas raisa ES iepirkuma standartu apiešana Serbijā, kur 54 % no visu publiskā iepirkuma līgumu kumulatīvās vērtības 2020. gadā tika piemērots atbrīvojums no Publiskā iepirkuma likuma piemērošanas. Par Melnkalnes lidostu koncesiju vēl ir jāizsludina konkurss saskaņā ar ES standartiem par godīgu un pārredzamu publisko iepirkumu. Ziemeļmaķedonija un Serbija nedaudz pastiprināja iepirkuma sistēmu spējas, taču Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā un Kosovā spēju veidošana jānosaka par prioritāti. Albānija un Melnkalne uzlaboja publiskā iepirkuma tiesību aktus, un Albānija pirmo reizi vēsturē pieņēma publiskā iepirkuma stratēģiju. Gandrīz visā pārskata periodā Bosnija un Hercegovina publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procesā piemēroja preferenciālu režīmu vietējiem pretendentiem, tādējādi pārkāpjot stabilizācijas un asociācijas nolīgumu.

Turcijā joprojām novērojamas lielas nepilnības publiskā iepirkuma noteikumu saskaņošanā ar ES *acquis*, proti, šo noteikumu tvērumu būtiski samazina dažādi izņēmumi, kā arī diskriminējošas iekšzemes cenu priekšrocības un ieskaite prakse. Elektroniskās iepirkuma sistēmas izmantošana Turcijā palielinājās četrkārtīgi.

Izšķiroša nozīme ir valsts pārvaldības sistēmu reformēšanai ar mērķi palielināt vadības pārskatatbildību, **pareizu finanšu pārvaldību** un publisko līdzekļu ārējo revīziju. Publiskās iekšējās kontroles un vadības pārskatatbildības jomā progress Covid-19 laikā bija lēns, taču Albānija un Serbija panāca ievērojamu progresu stratēģiskā satvara noteikšanā un reformu īstenošanas metodikas izstrādē. Albānija 2020. gadā centās īstenot vairākus Albānijas Valsts

revīzijas biroja ieteikumus, proti, novērst trūkumus, kas ierobežo ārējo revīziju ietekmi un leģislatīvo pārbaudi, un nepietiekamu sadarbību ar sabiedrību. Melnkalne ievērojami uzlaboja revīzijas ieteikumu izpildi un panāca atklātāku un pārredzamāku saziņu ar parlamentu un plašu sabiedrību. Albānija ir apņēmīgi rīkojusies, lai stiprinātu iekšējās kontroles sistēmu publiskajā sektorā, un veikusi pasākumus saistībā ar finanšu pienākumu deleģēšanu, iekšējo revīziju uzraudzību un ieteikumu izpildi.

Lai gan **publisko investīciju pārvaldības** sistēmu un spēju stiprināšana ir noteikta par prioritāti visām kandidātvalstīm vai potenciālajām kandidātvalstīm, jo īpaši saistībā ar Ekonomikas un investīciju plānu Rietumbalkāniem, pagājušajā gadā netika panākts liels progress. Tomēr, tā kā Melnkalne 2021. gadā veic publisko investīciju pārvaldības novērtējumu, visu Rietumbalkānu valstu ekonomikai tagad ir uz pierādījumiem balstīti ieteikumi par to, kā publiskās investīcijas padarīt efektīvākas.

Visām kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm ir jāstiprina spēja sagatavot kvalitatīvu **statistiku** saskaņā ar Eiropas Statistikas prakses kodeksa principiem, kas balstīti uz profesionālo neatkarību, objektivitāti, uzticamību, pārredzamību un konfidencialitāti. Ļoti svarīgi ir arī sniegt vairāk datu ES Statistikas birojam *Eurostat*. Rietumbalkānos un Turcijā statistikas biroji galvenokārt koncentrējas uz iedzīvotāju un mājokļu skaitīšanu, un skaitīšanai būtu jāpiešķir pietiekami resursi. Specifiska nozare, kurā jāpanāk progress, ir EKS 2010, Eiropas Kontu sistēma (makroekonomikas statistika).

Ekonomika

Covid-19 pandēmija 2020. gadā ir jūtami negatīvi ietekmējusi ekonomikas izaugsmi Rietumbalkānos un Turcijā. Ekonomiskā aktivitāte Rietumbalkānos samazinājās par 3,4 %. Turcijā 2020. gadā bija vērojama neliela izaugsme (1,8 % reālā IKP pieaugums). Visās Rietumbalkānu valstīs lejupslīdes apmērs 2020. gadā ievērojami atšķīrās — no salīdzinoši neliela IKP samazinājuma par 1 % Serbijā līdz ļoti krasam ražošanas apjoma samazinājumam 15,2 % apmērā Melnkalnē, un Bosnijā un Hercegovinā (4,6 %), Albānijā (3,8 %), Ziemeļmaķedonijā (4,5 %) un Kosovā (4,1 %) tika novērots vidējs recesijas līmenis. Liela nozīme ekonomisko seku nopietnībā bija ekonomikas nozaru struktūrai, jo īpaši tūrisma nozares īpatsvaram, jo īpaši attiecībā uz ļoti straujo recesiju Melnkalnē. Ietekmi mazināja labais gads lauksaimniecībā, jo īpaši Serbijā un Albānijā. Ekonomikā rezultātus ietekmēja arī atšķirīgās krīzes pārvarēšanas stratēģijas, daļēji arī atšķirīgu politikas manevrējamības iespēju dēļ. Turcijā ekonomikas izaugsmi pavadīja pastāvīgi augsta inflācija, augošs ārējais deficīts un turpmāka valūtas vērtības samazināšanās, kam lielā mērā bija sakars ar paaugstinātu riska uztveri centrālās bankas vadītāju biežās nomaiņas dēļ.

Lielākajā daļā valstu tiek prognozēta ekonomikas izaugsmes atsākšanās 2021. gadā un pēc tam atveseļošanās vai pirmspandēmijas izaugsmes līmeņa pārsniegšana. Ņemot vērā lielo fiskālo deficītu saistībā ar krīzi un valsts parāda attiecības pret IKP ievērojamo pieaugumu 2020. gadā, tiek plānots, ka 2021. vai 2022. gadā sāksies pakāpeniska fiskālā konsolidācija.

Tomēr, lai veicinātu ilgtspējīgu atveseļošanos vidējā termiņā, ir vēl vairāk jāpaātrina **strukturālo reformu** īstenošana. Tas ir būtiski, lai izpildītu divus ekonomiskos kritērijus dalībai ES: nodrošināt funkcionējošu tirgus ekonomiku un pierādīt spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru ES. ERP reformu pasākumu īstenošanas vidējais rādītājs 2020. gadā bija tikai 2,7 (no 5), savukārt kopīgi saskaņoto ieteikumu īstenošanas līmenis ievērojami palielinājās no 35,5 % 2019. gadā pieņemtajām politikas norādēm līdz 50,8 % 2020. gadā. Šis uzlabojums galvenokārt ir saistīts ar daudzu ieteikto Covid-19 krīzes mazināšanas pasākumu īpašo īslaicīgumu.

Rietumbalkānu un Turcijas **darba tirgiem** joprojām ir raksturīga vispārēja zema aktivitāte un nodarbinātība, kā arī augsts neoficiālās nodarbinātības līmenis un bezdarba līmenis. Aktivitātes rādītāji 2020. gadā visās valstīs samazinājās, jo Covid-19 krīzes laikā cilvēkiem bija tendence izstāties no darba tirgus. Nopietna problēma joprojām ir sieviešu un jauniešu zemais integrācijas līmenis darba tirgū. Rietumbalkāni 2021. gada jūlijā apstiprināja deklarāciju par to, kā nodrošināt jauniešu ilgtspējīgu integrāciju darba tirgū, un veica konkrētus pasākumus, lai pakāpeniski izveidotu, īstenotu un uzlabotu “Garantijas jauniešiem” shēmas. Reformas un investīcijas izglītības sistēmās un prasmju pilnveidē un pārkvalifikācijā ir ļoti svarīgas darba tirgus problēmu risināšanai.

Rūpniecības nozares digitalizācijai un **digitālo** prasmju attīstīšanai visos sabiedrības segmentos ir izšķiroša nozīme nodarbināmības veicināšanā un digitālās ekonomikas attīstībā. 2020. gada septembrī pieņemtā Digitālās izglītības rīcības plāna 2021.–2027. gadam¹⁷ mērķis ir palīdzēt izglītības un apmācības sistēmām risināt Covid-19 krīzes radītās problēmas un atbalstīt ilgtermiņa digitālo pārkārtošanos. Ir mainījusies arī plašsaziņas līdzekļu vide, un ir jārikojas, lai atbalstītu regulatīvo neatkarību un aizsargātu nepilngadīgos digitālajos plašsaziņas līdzekļos.

III. SPĒJA UZŅEMTIES DALĪBAS PIENĀKUMUS

Saskaņā ar pārskatīto metodiku sarunu sadaļas ir sakārtotas tematiskās kopās, lai piešķirtu lielāku dinamiku un veicinātu savstarpēju bagātināšanos. Šī jaunā pieeja ir atspoguļota arī tālāk sniegtajā pārskatā par saskaņošanu ar ES *acquis*.

Kopa “**Iekšējais tirgus**” ietver šādus tematus: brīva preču aprīte (1. sadaļa); darba ņēmēju brīva pārvietošanās (2. sadaļa); dibinājumtiesības un pakalpojumu sniegšanas brīvība (3. sadaļa); kapitāla brīva aprīte (4. sadaļa); sabiedrību tiesības (6. sadaļa); intelektuālā īpašuma tiesības (7. sadaļa); konkurences politika (8. sadaļa); finanšu pakalpojumi (9. nodaļa) un patērētāju un veselības aizsardzība (28. sadaļa). Saskaņošana šajās jomās ir būtiska, lai varētu pilnībā izmantot stabilizācijas un asociācijas nolīgumu nodrošinātās priekšrocības un vēl vairāk palielinātu tirdzniecības integrāciju ar ES, kas ir reģiona vadošais tirdzniecības partneris. Tādējādi celsies arī ES investīciju pievilcīgums un tiks sekmēta piegādes ķēdes sinerģija, darbvietu veidošana un kapitāla pieejamība.

Rietumbalkānu valstis kopumā ir mēreni sagatavotas daudzās iekšējā tirgus jomās. Brīvas preču aprītes jomā Kosova ir panākusi zināmu progresu, savukārt citi Rietumbalkānu partneri ir panākuši tikai ierobežotu progresu. Melnkalne un Serbija ir panākušas zināmu progresu pakalpojumu brīvas aprītes jomā, savukārt Albānija, Kosova, Melnkalne un Ziemeļmaķedonija ir panākušas zināmu progresu attiecībā uz kapitāla brīvu aprīti, tāpat kā Bosnija un Hercegovina, Kosova un Melnkalne — konkurences politikas jomā. Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova un Melnkalne ir panākušas progresu arī finanšu pakalpojumu jomā.

Reģionālās sadarbības un iekļaujošas reģionālās sadarbības satvari, piemēram, ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam (*EUSAIR*) vai ES stratēģija Donavas reģionam (*EUSDR*), turpināja atvieglot gatavošanos iespējamai dalībai ES iekšējā tirgū. Uz ES noteikumiem un standartiem balstīts Rietumbalkānu kopējais reģionālais tirgus ir atspēriena punkts reģiona ciešākai integrācijai ES vienotajā tirgū pirms pievienošanās. Sofijas samitā 2020. gada

---

¹⁷ COM(2020) 624 final.

10. novembrī sešu Rietumbalkānu valstu vadītāji pieņēma kopējā reģionālā tirgus rīcības plānu un deklarāciju par zaļo programmu Rietumbalkāniem.

Turcija ir panākusi zināmu progresu kapitāla brīvas aprites, finanšu pakalpojumu un konkurences politikas jomā, taču joprojām pastāv nopietnas bažas saistībā ar valsts atbalstu. Šī valsts ir krietni progresējusi sabiedrību tiesību jomā un ir panākusi labu sagatavotības līmeni brīvas preču aprites, finanšu pakalpojumu, patērētāju un veselības aizsardzības, kā arī intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Tā joprojām ir agrīnā sagatavotības posmā pakalpojumu brīvas aprites un darba ņēmēju brīvas pārvietošanās jomā, kur progress nav panākts.

Kopa **“Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme”** ietver šādus tematus: informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi (10. sadaļa); nodokļi (16. sadaļa); ekonomikas un monetārā politika (17. sadaļa); sociālā politika un nodarbinātība (19. sadaļa); rūpniecības politika (20. sadaļa); zinātne un pētniecība (25. sadaļa); izglītība un kultūra (26. sadaļa); muita (29. sadaļa). Reformas šajās jomās ir ārkārtīgi svarīgas Rietumbalkānu ekonomikas reformu programmām un saņem atbalstu no Ekonomikas un investīciju plāna, jo tās palīdzēs palielināt reģiona konkurētspēju un pievilcību uzņēmumiem, kā arī palīdzēs mazināt pašreizējo ekonomisko atpalicību no ES.

Lielākajai daļai Rietumbalkānu partneru ir mērēns sagatavotības līmenis ar šo kopu saistītajās jomās. Tomēr Bosnija un Hercegovina vairākās jomās joprojām ir agrīnā posmā. Nodokļu jomā Serbija ir panākusi labu progresu, Bosnija un Hercegovina progresu nav panākusi, bet visi pārējie partneri ir panākuši zināmu progresu. Muitas savienības jomā Ziemeļmaķedonija ir panākusi labu progresu, bet Serbija un Albānija ir panākušas ierobežotu progresu, savukārt Kosova un Melnkalne ir panākušas zināmu progresu. Izglītības un kultūras jomā Melnkalne, Serbija un Albānija panākušas zināmu progresu. Zinātnes un pētniecības jomā Albānija ir panākusi labu progresu, savukārt Bosnija un Hercegovina, Melnkalne un Serbija ir panākušas zināmu progresu. Albānija un Kosova bija tie Rietumbalkānu partneri, kas panākuši zināmu progresu informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu jomā, Ziemeļmaķedonija — ekonomikas un monetārās politikas jomā, Albānija un Ziemeļmaķedonija — sociālās politikas un nodarbinātības jomā. Uzņēmējdarbības un rūpniecības politikas jomā visi Rietumbalkānu partneri, izņemot Bosniju un Hercegovinu, ir panākuši zināmu progresu.

Ņemot vērā Serbijas panākto progresu šajā kopā, Komisija uzskata, ka šī valsts atbilst visiem sarunu sākšanas kritērijiem šajā kopā, jo īpaši saistībā ar diskriminējošo nodokļu atcelšanu importētajam alkoholam. Kopumā reģionam ir jāveic sociālekonomiskās reformas, lai risinātu tādas problēmas kā strukturālas nepilnības, vāja konkurētspēja, augsts bezdarba līmenis un Covid-19 pandēmijas ietekme. Progress saskaņošanā ar ES noteikumiem PVN, akcīzes nodokļu un tiešo nodokļu jomā palīdzētu veicināt reģiona iekšējo un starptautisko tirdzniecību. Reģionam ir arī ievērojami jāstiprina pētniecības un inovācijas ekosistēma, kas palīdzētu tā ekonomikai panākt iekavēto attīstībā, arī digitālo un zaļo tehnoloģiju jomā. Izglītības un kultūras jomā Melnkalne un Serbija ir reģiona līderes, savukārt Bosnijai un Hercegovinai un Kosovai ir jāsāk panākt iekavēto.

Turcija ierobežotā mērā turpināja saskaņot tiesību aktus ar ES *acquis*, un situācija pasliktinājās tādās jomās kā informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi, ekonomikas un monetārā politika, sociālā politika un nodarbinātība, kā arī rūpniecības politika. Turcija ir panākusi zināmu progresu zinātnes un pētniecības, kā arī izglītības un kultūras jomā, un šajās jomās valstij jāturpina padarīt izglītību iekļaujošāku, jo īpaši meitenēm. Turcijas sagatavotībā zinātnes un pētniecības jomā ir panākts labs progress. Turcijas tirdzniecības integrācija ar ES ir augstā pakāpē, un Turcija saglabā labu sagatavotības līmeni muitas savienībai, taču ir panākusi ierobežotu progresu, arī attiecībā uz muitas savienības īstenošanu. Turcijas novirzes

no saistībām, ko tā uzņēmusies saskaņā ar ES un Turcijas muitas savienību, turpina radīt ļoti daudz tirdzniecības ierobežojumu.

Zaļajai programmai un ilgtspējīgai savienojamībai ir būtiska nozīme ilgtspējīgā un nākotnes prasībām atbilstošā atveseļošanā, kā arī ekonomikas integrācijā reģionā un ar ES, no kuras ieguvēji būs gan uzņēmumi, gan plašāka sabiedrība.

Šajā kopā ir ietverta: transporta politika (14. sadaļa); enerģētika (15. sadaļa); Eiropas komunikāciju tīkli (21. sadaļa); vide un klimata pārmaiņas (27. sadaļa).

Albānija, Ziemeļmaķedonija un Serbija ir mēreni sagatavotas enerģētikas jomā, savukārt Melnkalnei ir labs sagatavotības līmenis. Eiropas komunikāciju tīklu jomā Albānija, Bosnija un Hercegovina un Kosova ir sasniegušas zināmu sagatavotības līmeni, Serbija ir mēreni sagatavota, bet Ziemeļmaķedonijai ir labs sagatavotības līmenis. Albānija, Ziemeļmaķedonija, Melnkalne un Serbija ir sasniegušas zināmu sagatavotības līmeni attiecībā uz vidi un klimata pārmaiņām. Albānijā un Bosnijā un Hercegovinā ir panākts zināms progress transporta politikas jomā, savukārt Kosovā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā panākts ierobežots progress, bet Melnkalnē nav konstatēts progress. Ņemot vērā Serbijas panākto progresu šajā kopā, Komisija uzskata, ka šī valsts atbilst visiem sarunu sākšanas kritērijiem šajā kopā, jo īpaši saistībā ar ceļveža pieņemšanu par nodalīšanu gāzes nozarē.

Enerģētikas jomā Serbija ir panākusi labu progresu, Ziemeļmaķedonija, Kosova un Albānija ir panākušas zināmu progresu, bet Melnkalne ir panākusi ierobežotu progresu. Eiropas komunikāciju tīklu jomā Albānija, Bosnija un Hercegovina un Serbija ir panākušas zināmu progresu, savukārt Kosovā, Ziemeļmaķedonijā un Melnkalnē konstatēts tikai ierobežots progress. Vides un klimata pārmaiņu jomā Rietumbalkānos panākts tikai ierobežots progress. Tādēļ visā reģionā ir steidzami jārikojas, lai paātrinātu saskaņošanu ar ES *acquis* un stiprinātu īstenošanu, tiesībaizsardzību un investīcijas. Ir ievērojami jāstiprina administratīvās spējas šajā nozarē un jāīsteno strukturālās reformas.

Komisija 2020. gadā izpildīja solījumu piešķirt 1 miljardu EUR savienojamības atbalstam reģionā. Savienojamības portfelis saskaņā ar Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu tagad ietver 45 projektus 1 miljarda EUR vērtībā, kuri piesaistīs investīcijas vairāk nekā 3,8 miljardu EUR apmērā. Tādējādi ir panākts, ka ceļošana kļuvusi drošāka un ātrāka un ir samazinājies gaidīšanas laiks uz robežām, kā arī ir pieaudzis tirdzniecības apjoms un energoapgāde kļuvusi drošāka, uzticamāka, daudzveidīgāka un videi nekaitīgāka, un ir novērsta CO₂ emisija aptuveni 300 kilotonnu apmērā. Ir aizsākts pirmais projektu kopums, kas palīdzēs īstenot Ekonomikas un investīciju plāna investīciju pamatiniciatīvas. Šīs investīcijas papildināja regulatīvais darbs Transporta kopienas un Enerģētikas kopienas ietvaros. Digitālajā jomā 2021. gada 1. jūlijā stājās spēkā reģionālais viesabonēšanas nolīgums ar Rietumbalkāniem. Savienojamības programma tika aktualizēta, kad tika pieņemta zaļā programma Rietumbalkāniem, kurā galvenā uzmanība pievērsta ilgtspējīgu transporta un enerģētikas risinājumu izstrādei reģionā.

Zaļā programma Rietumbalkāniem ir saskaņota ar piecām plašām jomām, uz kurām attiecas zaļais kurss: i) dekarbonizācijas, ii) gaisa, ūdens un augsnes attīrīšanas no piesārņojuma, iii) aprites ekonomikas, iv) lauksaimniecības un pārtikas ražošanas un v) bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomu. Ekonomikas izaugsme un jaunas uzņēmējdarbības iespējas būs saistītas ar ilgtspējīgākiem patēriņa un ražošanas veidiem, ieskaitot aprites ekonomikas veicināšanu, resursu izmantošanas efektivitāti un atkritumproduktu labāku atkārtotu izmantošanu visās ekonomikas nozarēs, arī attiecībā uz pilsētvides un lauku teritoriju plānošanu, ar ekosistēmu ilgtspēju kā izdošanās priekšnoteikumu.

Turcija ir mēreni sagatavota transporta un enerģētikas politikas ziņā. Tai jāturpina darbs pie gāzes tirgus liberalizācijas un jāattīsta sadarbība kodoldrošības un kodoldrošuma jomā. Tā ir panākusi zināmu progresu enerģētikas un transporta tīklu jomā, izbūvējot *Halkali-Kapikule* dzelzceļa līniju, kas savieno Bulgārijas robežu ar Stambulu, un šīs līnijas būvniecība joprojām turpinās. Turcijai ir zināms sagatavotības līmenis vides un klimata pārmaiņu jomā, un tā saskaras ar kritiskām vides un klimata problēmām gan attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanu, gan pielāgošanos tām. Turcija ir ratificējusi Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām (taču tai vēl ir jāiesniedz ratifikācijas instruments Apvienoto Nāciju Organizācijai). Turcija ir arī paudusi gatavību sadarboties ar ES attiecībā uz Eiropas zaļā kursa mērķiem. Tā ir apsveicama attīstība. Tomēr klimatrīcības integrēšana citās politikas jomās joprojām ir ierobežota.

Sagatavošanās darbs **resursu, lauksaimniecības un kohēzijas jomā** ir apstājies. Šajā kopā ir ietverta: lauksaimniecība un lauku attīstība (11. sadaļa); pārtikas nekaitīgums, veterinārā un fitosanitārā politika (12. sadaļa); zivsaimniecība (13. sadaļa); reģionālā politika un strukturālo instrumentu koordinēšana (22. sadaļa); finanšu un budžeta noteikumi (33. sadaļa).

Lielākajā daļā šīs kopas sadaļu Ziemeļmaķedonija, Melnkalne un Serbija ir mēreni sagatavotas. Albānija un Kosova pārsvarā ir ir sasniegušas zināmu sagatavotības līmeni, savukārt Bosnija un Hercegovina lielākajā daļā sadaļu joprojām ir agrīnā posmā.

Lauksaimniecības un lauku attīstības jomā Albānija, Melnkalne un Ziemeļmaķedonija ir panākušas zināmu progresu, bet Bosnija un Hercegovina progresu nav panākusi. Pārtikas nekaitīguma, veterinārās un fitosanitārās politikas jomā Ziemeļmaķedonija un Melnkalne ir panākušas labu progresu, Albānija ir panākusi zināmu progresu, bet Bosnija un Hercegovina, Kosova un Serbija ir panākušas ierobežotu progresu. Zivsaimniecības jomā labu progresu ir panākusi tikai Albānija. Melnkalne ir panākusi zināmu progresu. Attiecībā uz reģionālo politiku un strukturālo instrumentu koordināciju Bosnija un Hercegovina progresu nav panākusi, savukārt pārējās Rietumbalkānu valstis ir panākušas ierobežotu progresu.

Turcijas lauksaimniecības atbalsta politika ir attālinājusies no ES kopējās lauksaimniecības politikas principiem. Šī valsts ir panākusi labu progresu zivsaimniecības jomā, zināmu progresu reģionālajā politikā un strukturālo instrumentu koordinēšanā un ierobežotu progresu pārtikas nekaitīguma, veterinārās un fitosanitārās politikas jomā, kur pastāv bažas par pesticīdu atlieku līmeni pārtikas produktu eksportā uz ES.

Kopa **“Ārējās attiecības”** aptver ārējās attiecības (30. sadaļa) un ārpolitiku, drošības un aizsardzības politiku (31. sadaļa).

Visiem Rietumbalkānu partneriem vai nu ir labs sagatavotības līmenis, vai arī tie ir mēreni sagatavoti ārējo attiecību jomā, izņemot Bosniju un Hercegovinu, kura ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni. **Ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas jomā** Albānijai un Melnkalnei ir labs sagatavotības līmenis, Ziemeļmaķedonija un Serbija ir mēreni sagatavotas, un Bosnija un Hercegovina ir ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni.

Visas Rietumbalkānu valstis ir panākušas zināmu progresu ārējo attiecību jomā, izņemot Bosniju un Hercegovinu, kas panākusi ierobežotu progresu. Ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas jomā Albānija ir panākusi labu progresu, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija un Serbija ir panākušas zināmu progresu, bet Bosnija un Hercegovina progresu nav panākusi. Rietumbalkānu partneri turpinājuši cieši sadarboties ar ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas/kopējās drošības un aizsardzības politikas (KĀDP/KDAP) jautājumos, jo īpaši ar nozīmīgo ieguldījumu ES KDAP misijās un operācijās. Saskaņošana ar ES KĀDP (Augstā pārstāvja deklarācijas ES vārdā un Padomes lēmumi par ierobežojošiem pasākumiem) ir svarīgs ES integrācijas procesa aspekts, kas uzsvēr šo valstu stratēģisko

virzību. Albānija un Melnkalne ir nemainīgi saglabājušas konsekventu 100 % saskaņošanas pakāpi, kas liecina par šo valstu apņemšanos un stratēģisko orientāciju. Ziemeļmaķedonijai saskaņošanas pakāpe palielinājās no 94 % 2020. gadā līdz 96 % 2021. gada augustā. Serbijai saskaņošanas pakāpe palielinājās no 56 % 2020. gadā līdz 61 % 2021. gada augustā, kas ir pirmais solis prom no iepriekšējās negatīvās tendences attiecībā uz pakāpeniskas saskaņošanas prasību, kas iekļauta šīs valsts sarunu programmā. Satraucošs ir saskaņošanas pakāpes ievērojams samazinājums Bosnijai un Hercegovinai no 70 % 2020. gadā līdz 43 % 2021. gada augustā. Šīs tendences pavēršana pretējā virzienā liecinātu par Bosnijas un Hercegovinas eiropeiskās virzības apņemšanos.

Turcija ir mēreni sagatavota ārējo attiecību jomā un ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas jomā. Turcija ir panākusi ierobežotu progresu ārējo attiecību jomā. Turcijai joprojām ir ļoti zema KĀDP saskaņošanas pakāpe, proti, 14 % 2021. gada augustā (11 % 2020. gadā un 21 % 2019. gadā). Turcijas aizvien uzstājīgākā ārpolitika joprojām bijusi pretrunā ES KĀDP prioritātēm, jo īpaši tādu iemeslu dēļ kā Turcijas pretrunīgā pieeja attiecībā uz Lībiju, atteikšanās sadarboties ar operāciju *IRINI* un atbalsts militārajām darbībām Kaukāzā, Sīrijā un Irākā. Lai gan šogad Turcija ir izrādījusi gatavību iesaistīties dialogā ar ES par ārpolitiku un drošības politiku un reģionāliem jautājumiem, tai joprojām būtu jāveic izlēmīgi pasākumi, lai būtiski uzlabotu saskaņošanu ar ES deklarācijām un Padomes lēmumiem.

IV. REĢIONĀLĀ SADARBĪBA UN LABAS KAIMIŅATTIECĪBAS

Rietumbalkānu stabilizācijas un asociācijas procesa un paplašināšanās procesa būtiski elementi ir labas attiecības ar kaimiņvalstīm un reģionālā sadarbība. Tie veicina stabilitāti, izlīgumu un vidi, kas veicina atklātu divpusēju jautājumu un pagātnes atstāto problēmu risināšanu.

Reģionālās ekonomiskās integrācijas pasākumu ietvaros 2019. gada aprīlī tika parakstīts **Rietumbalkānu** reģionālais viesabonēšanas nolīgums, saskaņā ar kuru viesabonēšanas maksa kopš 2019. gada jūlija pakāpeniski samazināta un pēc 2021. gada 1. jūlijā ieviestās shēmas “viesabonēšana kā mājās” — atcelta. Tas ir nozīmīgs solis reģionālajā sadarbībā, kas iedzīvotājiem ir nodrošinājis acīmredzamus ieguvumus. Ir sākts darbs pie izpētes par to, kā samazināt viesabonēšanas maksu starp Rietumbalkānu partneriem un ES, un ceļveža izstrādes šim procesam, kas paredzēts Digitālajā programmā Rietumbalkāniem.

Reģionālās sadarbības padomes un Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīguma ietvaros ar Komisijas palīdzību tika paveikts svarīgs tehnisks darbs, lai nodrošinātu personu, profesionāļu pārvietošanās brīvību un elektronisko pakalpojumu sniegšanu, veicinātu tirdzniecību un atvieglotu muitas procedūras reģionā saskaņā ar kopēja reģionālā tirgus iniciatīvu. Tomēr šie pasākumi nav pieņemti ar to būtību nesaistītu nesaskaņu dēļ. Tagad reģionam ir jāuzņemas politiskā vadība, lai pabeigtu šo darbu un pieņemtu juridiski saistošus nolīgumus vai lēmumus starp visiem Rietumbalkānu partneriem savu iedzīvotāju un uzņēmumu labā. Lai to panāktu, visiem partneriem jākoncentrējas uz kopējā reģionālā tirgus izveidi, balstoties uz ES noteikumiem un standartiem, un jāizvairās no vienpusējiem pasākumiem, kuri apdraudētu šo darbu.

Reģionālās sadarbības un labu kaimiņattiecību turpmākā attīstīšanā liela nozīme joprojām bija Jauniešu reģionālās sadarbības birojam, kas par spīti Covid-19 ierobežojumiem nodrošināja sadarbības un apmaiņas iespējas Rietumbalkānu jauniešiem. Jaunieši turpināja sadarboties vairākās citās reģionālās iniciatīvās tiešsaistē un klātienē, arī reģionālajā jauniešu sadarbības tīklā “Youth Lab”.

ES un Rietumbalkānu samits, kas notika Brdo, atspoguļoja lielo nozīmi, ko ES piešķir šim reģionam, un atkārtoti apstiprināja tā Eiropas perspektīvu. Vadītāji atzinīgi novērtēja progresu attiecībā uz galvenajām **iniciatīvām**, jo īpaši attiecībā uz viesabonēšanu, zaļo programmu, zaļajām joslām uz robežām starp ES un šo reģionu, Inovācijas programmu un *IPA III* tiesiskā regulējuma pieņemšanu. Šīs iniciatīvas, kas atspoguļo ES politikas prioritātes, līdz ar Ekonomikas un investīciju plānu virzīs reģionu uz ātrāku un ilgtspējīgāku atveseļošanu pēc pandēmijas, kā arī nodrošinās lielāku integrāciju ar Eiropas Savienību. Komisija paziņoja par nodomu 2021. gada *IPA* ietvaros ierosināt investīciju kopumu 600 miljonu EUR apmērā Ekonomikas un investīciju plāna īstenošanai, ievērojot procedūras saskaņā ar *IPA III* plānošanas satvaru un īstenošanas noteikumiem. Kopā ar jūlijā paziņoto priekšlikumu par 500 miljoniem EUR tas līdz 2021. gada beigām nodrošinātu 1,1 miljardu EUR Ekonomikas un investīciju plāna īstenošanai. ES un Rietumbalkānu partneri vienojās stiprināt sadarbību vairākās jomās, t. sk. saistībā ar galvenajiem drošības jautājumiem.

Serbijas un Kosovas attiecību visaptveroša normalizēšana ES veicinātajā dialogā joprojām ir ļoti svarīga šo valstu nākotnei Eiropā un visa reģiona stabilitātei. Pēc vēlēšanām Kosovā 2021. gada sākumā šis process turpinājās divās augsta līmeņa sanāksmēs 2021. gada jūnijā un jūlijā, tomēr Belgradas un Prištinas attiecības joprojām ir saspīlētas. Abām pusēm jāiesaistās konstruktīvā dialogā ar mērķi noslēgt juridiski saistošu visaptverošu normalizācijas nolīgumu, kurā tiktu risināti visi savstarpēji neatrisinātie jautājumi.

Pēc saspīlētās situācijas Kosovas ziemeļos ES veicinātajā dialogā 2021. gada 30. septembrī tika panākta vienošanās par saspīlējuma mazināšanu un pagaidu pasākumu strīda risināšanai numura zīmju jautājumā. Puses arī vienojās izveidot darba grupu ES vadībā, lai sešu mēnešu laikā rastu pastāvīgu risinājumu, balstoties uz ES standartiem un praksi. ES sagaida, ka puses konstruktīvi iesaistīsies šajā procesā, lai nodrošinātu pilsoņu pārvietošanās brīvību.

Visām pusēm godprātīgi jāīsteno spēkā esošie divpusējie nolīgumi, ieskaitot Prespas līgumu starp Ziemeļmaķedoniju un Grieķiju un Sadraudzības, labu kaimiņattiecību un sadarbības līgumu ar Bulgāriju.

Divpusējās attiecības starp Melnkalni un Serbiju ir saspīlētas, vēlēšanu periodos pastiprinās nacionālistiskā retorika un apgalvojumi par ārējo ietekmi, tomēr dažās jomās, piemēram, veselības nozarē, sadarbība kļuvusi ciešāka.

Ir izšķiroši svarīgi pārvarēt pagātnes mantojumu un risināt strīdus, kas radušies 1990. gadu konfliktu rezultātā. Eiropas Savienībā nav vietas genocīda noliegšanai, kara noziedznieku glorificēšanai vai provokatīviem izteikumiem — neatkarīgi no tā, kura puse tos pauž. Ir panākts ierobežots progress svarīgu vēl neatrisinātu divpusējo jautājumu risināšanā, ieskaitot robežu jautājumus un taisnīguma nodrošināšanu kara noziegumos cietušajiem, joprojām bezvēsts pazudušo personu identificēšanu un pagātnes nežēlīgo noziegumu precīzas uzskaites izveidošanu reģionālā līmenī.

Nevajadzētu likt šķēršļus visu Rietumbalkānu partneru pilnīgai un iekļaujošai dalībai reģionālās sadarbības iniciatīvās un pasākumos, tai skaitā ES finansētās programmās.

Pateicoties teritoriālajai sadarbībai, Rietumbalkānu valstis daudzos jautājumos varējušas sadarboties ar kaimiņu dalībvalstīm. Šī sadarbība ir ne vien veicinājusi izaugsmi, nodarbinātību un vides aizsardzību, bet tai bijusi arī liela nozīme vairāku līmeņu reģionālās sadarbības palielināšanā, dažādu divpusēju jautājumu atrisināšanā un stabilitātes nodrošināšanā. It īpaši pārrobežu sadarbība ir izšķiroši svarīga izlīguma procesā šajā reģionā. Deviņdesmito gadu konfliktu dēļ (bijušajā Dienvidslāvijā) labu kaimiņattiecību stiprināšana, arī pierobežas apgabalos, joprojām ir priekšnoteikums reģionu izaugsmei un labklājībai, kā

arī pārrobežu sadarbības programmās iesaistītajiem līdzekļu saņēmējiem. Pārrobežu sadarbības programmas ir vērstas uz pagātnes konfliktu seku pārvarēšanu un samierināšanās veidošanu, dibinot tiešus kontaktus starp struktūrām un pārvaldēm visos līmeņos robežas abās pusēs.

Nemot vērā to, ka Kipras un Grieķijas jūras zonās turpinājās un tika sāktas jaunas neatļautas **Turcijas** ogļūdeņražu izpētes darbības, 2020. gada otrajā pusē pieauga saspīlējums Vidusjūras austrumdaļā un Egejas jūrā. ES ir atkārtoti aicinājusi Turciju neveidot nekādus draudus, nesaskaņu avotus un neuzsākt darbības, kas kaitē labām kaimiņattiecībām un miermīlīgam domstarpību risinājumam. Eiropadome 2020. gada decembra secinājumos stingri nosodīja Turcijas vienpusējās darbības, provokācijas un saasināto retoriku pret ES, ES dalībvalstīm un Eiropas līderiem. Eiropadome arī uzsvēra, ka piedāvājums par pozitīvu ES un Turcijas programmu paliek spēkā, ja Turcija izrāda gatavību veicināt patiesu partnerību ar Savienību un tās dalībvalstīm un atrisināt domstarpības dialoga ceļā un saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. 2021. gada sākumā saspīlējums Vidusjūras austrumdaļā samazinājās. Turcija pārtrauca nelikumīgās urbšanas darbības Kipras jūras zonās. Tomēr 2021. gada oktobra sākumā tika ziņots par jauniem incidentiem saistībā ar Kipras un Turcijas veikto izpēti.

Atsākās izpētes sarunas starp Grieķiju un Turciju, un notika kontakti augstā līmenī. Eiropadome 2021. gada martā atkārtoti apstiprināja, ka ES joprojām būs apņēmības pilna aizstāvēt savas un tās dalībvalstu intereses, kā arī saglabāt reģionālo stabilitāti. Par atbildi uz Turcijas neatļautajām urbšanas darbībām Vidusjūras austrumdaļā ES pagarināja spēkā esošo ierobežojošo pasākumu regulējumu, kas pieņemts 2019. gada novembrī¹⁸.

ES dalībvalstu suverēnās tiesības cita starpā ietver tiesības noslēgt divpusējus nolīgumus un veikt savu dabas resursu izpēti un izmantot tos saskaņā ar ES *acquis* un starptautiskajām tiesībām, t. sk. ANO Jūras tiesību konvenciju. Ir jāievēro visu piekrastes kaimiņvalstu, ieskaitot to salām pienākošos, jūras zonu suverenitāte un suverēnās tiesības, un ekskluzīvo ekonomisko zonu un kontinentālā šelfa robežu delimitācija būtu jārisina saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, izmantojot godprātīgu dialogu un tiecoties uzturēt labas kaimiņattiecības. Lai nodrošinātu stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un lai ES ar Turciju izveidotos sadarbībā balstītas un savstarpēji izdevīgas attiecības, absolūta prasība ir godprātīgi turpināt dialogu un atturēties no vienpusējām darbībām, kas ir pretrunā ES interesēm un pārkāpj starptautiskās tiesības un ES dalībvalstu suverēnās tiesības. Visas domstarpības ir jāatrisina mierīgā dialogā un saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.

Sevišķi svarīga ir Turcijas nepārtraukta apņemšanās un konkrēts ieguldījums sarunās par taisnīgu, visaptverošu un dzīvotspējīgu Kipras jautājuma noregulējumu ANO sistēmas ietvaros un saskaņā ar attiecīgajām Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes (ANO DP) rezolūcijām. 2021. gada aprīlī notika neformāla 5+1 sanāksme par Kipru. Ir svarīgi, lai Turcija atkārtoti apstiprinātu apņemšanos un konstruktīvu iesaisti **Apvienoto Nāciju Organizācijas vadītajās izlīguma sarunās par Kipru** saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām, t. sk. to ārējiem aspektiem. Nevajadzētu veikt nekādas vienpusējas darbības, kas varētu radīt saspīlējumu salā un apdraudēt sarunu atsākšanu. Attiecībā uz Varošu Turcijai nekavējoties ir jāatceļ vienpusējās darbības, par kurām tika paziņots 2021. gada 20. jūlijā, un visi pasākumi, kas attiecībā uz Varošu veikti kopš 2020. gada oktobra un ir pretrunā attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām. Turcijai steidzami jāpilda tās pienākums pilnībā īstenot ES un Turcijas asociācijas nolīguma papildprotokolu un panākt progresu attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku.

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020D1657&from=LV>.

Labas kaimiņattiecības un izlīgums ir cieši saistīti ar tiesiskumu, ekonomikas pārvaldību un reģionālo sadarbību. *IPA III* konkrētais mērķis šajā jomā ir veicināt sociālo kohēziju un noturību, risinot pagātnes konfliktu sekas un nodrošinot taisnīgumu visiem šajos konfliktos cietušajiem. Arī labu kaimiņattiecību uzlabošana veicina iedzīvotāju uzticēšanos un palīdz novērst šķēršļus politiskai, ekonomiskai un sociālai apmaiņai un sadarbībai. Ņemot vērā iepriekš minēto, *IPA III* ietvaros prioritāte tiks piešķirta darbībām, kas veicina uzticēšanās veidošanu, sociālo kohēziju un kaimiņattiecību stiprināšanu, jo īpaši 1) cīņai pret nesodāmību par smagiem starptautiskiem noziegumiem, t. sk. ar ciešas reģionālās sadarbības palīdzību, un efektīvai kriminālvajāšanai valsts iekšienē; 2) cietušo tiesību veicināšanai; 3) plašāka politiskā un stratēģiskā dialoga veicināšanai politiskā un tehniskā līmenī un starpniecības pasākumiem neatrisināto pagātnes jautājumu risināšanā; izglītības un jaunatnes lietu, t. sk. starpkultūru dialoga, kā sociālās kohēzijas un mierīgu attiecību virzītājspēku, kā arī ilgtspējīgas sociālekonomiskās attīstības virzītājspēku veicināšanai; un 4) vietēja mēroga apmaiņas un cilvēku savstarpējo kontaktu veidošanai dažādās jomās, piemēram, sadarbība ekonomikas un vides jomā, laba pārvaldība un tiesiskums, plašsaziņas līdzekļi, sociālā iekļaušana, cilvēktiesības, jo īpaši dzimumu līdztiesība, bērnu tiesības, jauniešu līdzdalība, sociālās tiesības un pie minoritātēm piederošu personu tiesības.

V. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Pamatojoties uz iepriekš izklāstīto analīzi un novērtējumiem, kas iekļauti pielikumā ietvertajos kopsavilkumos par valstīm, Komisija izvirza šādus secinājumus un ieteikumus.

I.

1. **Uzticama paplašināšanās politika** ir ģeostatēģisks ieguldījums **miera, stabilitātes, drošības un ekonomikas izaugsmes nodrošināšanā visā Eiropā**. Ar katru nākamo paplašināšanos arvien vairāk cilvēkiem ir bijusi iespēja izmantot ES priekšrocības. Lai to panāktu, ir svarīgi nodrošināt, ka process arī turpmāk balstās uz **stingriem, bet taisnīgiem nosacījumiem un pašu nopelnu principu**. Šiem nosacījumiem jābūt objektīviem, precīziem, detalizētiem, stingriem un pārbaudāmiem. Tas palīdz attiecīgajām valstīm sagatavoties visu dalības prasību izpildei, kas ir viena no ES svarīgākajām politikajām prioritātēm.
2. 2020. gadā pārskatītās metodikas mērķis ir **pievienošanās procesa turpmāka stiprināšana**, padarot to paredzamāku, uzticamāku, dinamiskāku un ar stingrāku politisko vadību. Pievienošanās procesa pamatā ir uzticēšanās, savstarpēja palāvība un skaidras Eiropas Savienības un Rietumbalkānu saistības.
3. Tas, ka ir aizkavējusies pievienošanās sarunu oficiāla sākšana ar Albāniju un Ziemeļmaķedoniju, negatīvi ietekmē uzticēšanos ES. Prioritārā kārtā jāatrisina neatrisinātie divpusējie jautājumi starp Bulgāriju un Ziemeļmaķedoniju. Ir izšķiroši svarīgi ES dalībvalstīm bez turpmākas kavēšanās pabeigt diskusijas par sarunu programmām un pēc iespējas drīzāk un līdz šā gada beigām sarīkot pirmās valdības pārstāvju konferences ar Albāniju un Ziemeļmaķedoniju. Valdības pārstāvju konferencēs ar Melnkalni un Serbiju, kas notika 2021. gada jūnijā, ar abām šīm valstīm tika apstiprināta pārskatītās metodikas piemērošana.
4. **Brdo 2021. gada 6. oktobra deklarācija** deva svarīgu signālu ES Rietumbalkānu partneriem par to, ka viņu nākotne ir Eiropas Savienībā. ES vēlreiz apstiprināja, ka viennozīmīgi atbalsta Rietumbalkānu Eiropas perspektīvu, un pauža gandarījumu par Rietumbalkānu partneru apņemšanos attiecībā uz Eiropas perspektīvu, kas atbilst kopējām stratēģiskajām interesēm un ir kopīga stratēģiskā izvēle. ES pauža gandarījumu par Rietumbalkānu partneru atkārtoti pausto apņemšanos **priekšplānā izvirzīt demokrātiju, pamatvērtības un tiesiskumu**.
5. Vienošanās par **ES un Rietumbalkānu samitu regulāru rīkošanu** ir svarīga apņemšanās, kas nodrošinās formātu politiskajam dialogam augstākajā līmenī un reģiona tuvināšanai ES politikai tā virzībā uz ES. Iniciatīvas, par kurām tika panākta vienošanās Brdo samitā, atspoguļo ES politikas prioritātes un nodrošina jaunas iespējas un ieguvumus reģiona iedzīvotājiem. Samitā tika atklāta specializēta **programma Rietumbalkāniem inovācijas, pētniecības, izglītības, kultūras, jaunatnes un sporta jomā** (“Inovācijas programma Rietumbalkāniem”), kas veicinās izcilību zinātnē, pārveidos reģiona izglītības sistēmas, radīs jaunas iespējas jauniešiem un palīdzēs novērst intelektuālā darbaspēka emigrāciju. Samita dalībnieki atzinīgi novērtēja ceļvedi, kas izveidos apstākļus un noteiks skaidrus mērķus **viesabonēšanas maksas samazināšanai** starp ES un Rietumbalkāniem. Turklāt samitā tika atzinīgi novērtēta vienošanās par sīki izstrādātu rīcības plānu attiecībā uz **zaļo programmu**, un vadītāji vienojās stiprināt sadarbību vairākās jomās, ieskaitot drošības jomu.

6. **Turcija** joprojām ir būtiska Eiropas Savienības partnere svarīgās kopējo interešu jomās, piemēram, migrācijas, terorisma apkarošanas, ekonomikas, tirdzniecības, enerģētikas un transporta jomās. Šajā sakarā tika rīkoti augsta līmeņa dialogi par klimatu un migrāciju, un drīz notiks dialogs par veselību. Padome 2019. gada jūnijā vairākkārt atkārtoja, ka Turcija turpina attālināties no Eiropas Savienības un ka Turcijas pievienošanās sarunas ir faktiski apstājušās, un nevar tikt apsvērta sarunu sākšana vai beigšana par turpmākām sadaļām. Šā novērtējuma pamatā esošie fakti joprojām ir aktuāli. Tomēr dialogs un sadarbība ar Turciju 2021. gadā pastiprinājās.
7. Visā pārskata periodā **Covid-19 pandēmija** aizvien smagi skāra Rietumbalkānus un Turciju. Kandidātvalstu vai potenciālo kandidātvalstu iestādes turpināja veikt pasākumus, lai ierobežotu pandēmijas izplatīšanos un tās ietekmi uz veselību, kā arī lai mazinātu sociālekonomiskās sekas. Visiem infekcijas ierobežošanas pasākumiem jābūt samērīgiem, ierobežotiem laikā un jāievēro pamatbrīvības, jo īpaši vārda brīvība. Pandēmijas ekonomiskā ietekme aizvien bija būtiska, kas valdību intervencei kopumā atstāja ierobežotas fiskālās manevrēšanas iespējas.
8. Lai gan ES pati ir smagi cietusi šajā krīzē, tā ir mobilizējusi **finanšu palīdzības kopumu vairāk nekā 3,3 miljardu EUR apmērā**, t. sk. tūlītēju atbalstu veselības problēmu risināšanai un ievērojamu finansējumu reģiona ekonomikas atveseļošanai. ES arī uzskata Rietumbalkānus par privileģētiem partneriem un turpina tiem piešķirt piekļuvi daudzām iniciatīvām un instrumentiem, kas parasti ir rezervēti ES dalībvalstīm, nodrošina tiem ievērojamu vakcīnu daudzumu, ko dalībvalstis tiem pārdod tālāk vai ziedo (līdz 2021. gada augusta beigām kopā gandrīz 2,9 miljoni devu), un dod tiem iespēju nodrošināt Covid-19 sertifikātu saderību ar **ES digitālo Covid-19 sertifikātu** (Albānija, Ziemeļmaķedonija un Turcija ir pirmās, kuras to nodrošina). Šis ES atbalsts **ir daudz plašāks un visaptverošāks par atbalstu, ko šim reģionam nodrošina citi partneri**. ES ir Rietumbalkānu lielākā investore, līdzekļu devēja un tirdzniecības partnere, un tas ir vēl viens skaidrs apliecinājums reģiona stratēģiskajai piesaistei ES.
9. Eiropas Savienības **Ekonomikas un investīciju plāns** Rietumbalkāniem nodrošinās būtisku stimulu reģionam ar dotācijām un garantijām 9 miljardu EUR apmērā, ar ko paredzēts piesaistīt ieguldījumus līdz 20 miljardu EUR apmērā. Šis plāns, kura apmērs ir gandrīz 30 miljardu EUR, kas atbilst aptuveni vienai trešdaļai no reģiona IKP, nodrošinās līdzekļus ilgtspējīgai infrastruktūrai (transportam, enerģētikai, digitālajai infrastruktūrai), reģiona savienošanai iekšienē un ar ES, zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai, kā arī privātā sektora atveseļošanai pēc pandēmijas. Tas efektīvi palīdzēs mazināt sociālekonomiskās atšķirības starp Rietumbalkāniem un ES. Pēc tiesiskā regulējuma pieņemšanas Regulai par Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*) laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam, kas ir galvenais finansējuma avots, tagad ir svarīgi paātrināt realizēšanai gatavu un ilgtspējīgu projektu sagatavošanu.
10. **IPA III tiesiskā regulējuma** pieņemšana **paredz** stingru, uz politiku orientētu pieeju, kas ietver stratēģisku un dinamisku palīdzības īstenošanu, un instrumenta centrā izvirza dalības pamatprasības, jo īpaši tiesiskumu un labu pārvaldību.
11. Ekonomikas un investīciju plānā Rietumbalkāni tiek aicināti labāk integrēt ekonomiku un īstenot regulējuma reformas, lai atraisītu tirgus integrācijas izaugsmes potenciālu. 2020. gada novembra Sofijas samitā Rietumbalkānu valstu vadītāji vienojās izveidot **kopēju reģionālo tirgu**, kas balstīts uz ES noteikumiem un standartiem un kura pamatā ir četras brīvības (preču, pakalpojumu, kapitāla brīva aprīte un personu brīva pārvietošanās), un kas ietver digitālās, investīciju, inovācijas un rūpniecības politikas aspektus. ES pilnībā

atbalsta šīs iekļaujošās iniciatīvas īstenošanu, kam joprojām būs izšķiroša nozīme, lai pilnībā izmantotu reģiona un Ekonomikas un investīciju plāna potenciālu.

12. Kopš kopējā reģionālā tirgus pieņemšanas seši Rietumbalkānu partneri ir panākuši labu progresu sarunās šā regulējuma ietvaros par vairākiem reģionāliem nolīgumiem nolūkā atvieglot personu un speciālistu pārvietošanos un pakalpojumu apriti visā reģionā. Neskatoties uz šo tehnisko progresu, šos nolīgumus nevarēja pieņemt ar to būtību nesaistītu politisku atšķirību dēļ. Šie šķēršļi ir jāpārvar prioritārā kārtā. Iekļaujoša reģionālā sadarbība, nevis vienpusēji pasākumi, Rietumbalkāniem joprojām ir politiska un ekonomiska nepieciešamība.
13. Kopējais reģionālais tirgus ir atspēriena punkts reģiona ciešākai integrācijai ES vienotajā tirgū jau pirms pievienošanās, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Tas ir svarīgi tādēļ, lai reģions varētu izmantot privileģētās attiecības ar ES, kā arī veikt saskaņošanu ar ES noteikumiem un standartiem. Eiropas Komisija turpinās palīdzēt reģionam samazināt pārrobežu maksājumu izmaksas, atvieglot rūpniecības un patēriņa preču apriti un e-komerciju starp ES un Rietumbalkāniem.
14. Šāda reģionālā sadarbība ir būtiska arī **labu kaimiņattiecību stiprināšanas** kontekstā. Ir izšķiroši svarīgi pārvarēt pagātnes mantojumu un risināt strīdus, kas radušies 1990. gadu konfliktu rezultātā. Eiropas Savienībā nav vietas genocīda noliegšanai, kara noziedznieku glorificēšanai vai provokatīviem izteikumiem — neatkarīgi no tā, kura puse tos pauž.
15. ES veicinātais dialogs par Serbijas un Kosovas attiecību normalizēšanu joprojām ir ļoti svarīgs šo valstu nākotnei Eiropā un visa reģiona stabilitātei. Abām pusēm jāiesaistās konstruktīvā dialogā ar mērķi noslēgt juridiski saistošu visaptverošu normalizācijas nolīgumu. Jāizvairās no vienpusējām un nesaskaņotām darbībām, kas apdraud stabilitāti.

II.

16. **Melnkalnē** iestāžu **publiskā politiskā apņemšanās** attiecībā uz šīs valsts stratēģisko virzību uz ES un iesaistīšanos pievienošanās procesā tiek regulāri un konsekventi minēta kā valsts galvenā prioritāte un parasti ir atspoguļota attiecīgos politikas lēmumos. Tas cita starpā ietvēra turpmāku 100 % saskaņošanas pakāpi ar ES ārpolitiku un drošības politiku.

Komisija uzskata, ka saskaņā ar sarunu programmu pašlaik ir nodrošināts **vispārējs līdzsvars** starp progresu tiesiskuma sadaļās, no vienas puses, un progresu **pievienošanās sarunās** visās sadaļās, no otras puses. Prioritāte turpmākam vispārējam progresam pievienošanās sarunās un pirms virzības uz citu sadaļu vai kopu provizorisku slēgšanu joprojām ir 23. un 24. sadaļā noteikto tiesiskuma jomas starpposma kritēriju izpilde. Lai sasniegtu šo atskaites punktu, Melnkalnei jāpieliek vēl lielākas pūles neatrisināto jautājumu risināšanai, t. sk. tādās kritiskās jomās kā vārda brīvība un plašsaziņas līdzekļu brīvība un cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, vienlaikus nepasliktinot iepriekšējos tiesu iestāžu reformas sasniegumus. Lai to panāktu, iestādēm praksē jāapliecina apņemšanās īstenot Melnkalnes ES reformu programmu.

17. **Serbijas** valdība turpināja pasludināt Eiropas integrāciju par savu stratēģisko mērķi. Valdība 2021. gada pirmajā pusē par prioritāti noteica ar ES saistītās reformas un izpildīja vairākas svarīgas neizpildītās saistības, jo īpaši nodokļu un enerģētikas jomā. Serbija joprojām ir svarīgs partneris ES KDAP misijās un operācijās, un tā ir uzlabojusi saskaņošanu ar ES ārpolitiku (2021. gada augustā saskaņošanas pakāpe sasniedza 61 %, salīdzinot ar 56 % 2020. gadā). Tiek gaidīti vēl turpmāki centieni. Saistībā ar **attiecību normalizēšanu** ar Kosovu Serbija iesaistījās dialoga procesā. Serbijai ir jāturpina

konstruktīvi iesaistīties un jāpalīdz panākt visaptverošu, juridiski saistošu normalizācijas nolīgumu ar Kosovu. Šāds nolīgums ir neatliekams un ļoti būtisks, lai Serbija un Kosova varētu turpināt katra savu eiropeisko virzību. Serbijai būtu arī jāievēro un pilnībā jāīsteno visas iepriekšējās dialoga vienošanās.

Komisija uzskata, ka saskaņā ar sarunu programmu pašlaik ir nodrošināts **vispārējs līdzsvars** starp progresu tiesiskuma sadaļās un attiecību normalizēšanu ar Kosovu, no vienas puses, un progresu **pievienošanās sarunās** visās sadaļās, no otras puses. Serbijai jāturpina, jāpaātrina un jāpadziļina reformas šādās jomās: tiesu iestāžu neatkarība, cīņa pret korupciju, plašsaziņas līdzekļu brīvība, kara noziegumu izskatīšana valsts iekšienē un cīņa pret organizēto noziedzību. Konkrēti, Serbijas iestādēm līdz šā gada beigām būtu jāpabeidz izstrādāt konstitucionālo reformu procesu tiesu iestāžu jomā. Serbijas progress tiesiskuma jomā un attiecību normalizēšana ar Kosovu ir būtisks un turpinās noteikt pievienošanās sarunu vispārējo tempu. Papildus reformām Serbijas iestādēm lielāks uzsvars ir jāliek uz proaktīvu un objektīvu komunikāciju par ES, kas ir Serbijas galvenā politiskā un ekonomiskā partnere.

Komisija atzinīgi vērtē to, ka Serbija ir izpildījusi kritērijus, lai **atvērtu 3. kopu** (“Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme”) un **4. kopu** (“Zaļā programma un ilgtspējīga savienojamība”). Komisija atbalsta Serbijas apņemšanos pēc iespējas ātrāk atvērt jaunas pievienošanās sarunu sadaļu kopas, balstoties uz reformu turpināšanu.

18. **Ziemeļmaķedonija** turpina izpildīt **pievienošanās sarunu sākšanas** nosacījumus, un iestādes ir publiski apliecinājušas savu stingro apņemšanos progresēt virzībā uz ES. Šī valsts ir saglabājusi stabilu un noteiktu tempu ES reformu īstenošanā un pastiprinājusi centienus nodrošināt turpmākus konkrētus rezultātus. Šo strukturālo reformu ilgtspēja ir ilgtermiņa process, kurā vajadzīga gan valdības, gan opozīcijas, gan arī citu sabiedrības daļu pastāvīga iesaistīšanās. Ziemeļmaķedonija turpināja uzlabot saskaņošanas pakāpi ar ES ārpolitiku un drošības politiku (2021. gada augustā tā sasniedzot 96 %, salīdzinot ar 94 % 2020. gadā). Eiropadomes locekļi 2020. gada martā vienprātīgi apstiprināja lēmumu sākt pievienošanās sarunas ar Ziemeļmaķedoniju.

Tas, ka ir aizkavējusies pievienošanās sarunu oficiāla sākšana, negatīvi ietekmē uzticēšanos ES. Prioritārā kārtā jāatrisina neatrisinātie divpusējie jautājumi starp Bulgāriju un Ziemeļmaķedoniju. Komisija cer, ka visas iesaistītās puses turpinās īstenot Prespas nolīgumu ar Grieķiju un Sadraudzības, labu kaimiņattiecību un sadarbības līgumu ar Bulgāriju, un uzsver, cik svarīgi ir to darīt. Saskaņā ar Padomes secinājumiem Komisija ir turpinājusi vajadzīgo sagatavošanās darbu un gaida pirmo starpvaldību konferenci, cik drīz vien iespējams pēc tam, kad Padome būs pieņēmusi sarunu programmu, un līdz šā gada beigām.

19. **Albānija** turpina izpildīt **pievienošanās sarunu sākšanas** nosacījumus. Šī valsts turpināja apliecināt **apņemšanos** progresēt virzībā uz ES un nodrošināja konkrētus un ilgtspējīgus reformu rezultātus. Ir turpinājusies visaptverošas tiesu sistēmas reformas īstenošana. Līdz ar trīs jaunu tiesnešu iecelšanu Konstitucionālajā tiesā tiesa atguva nepieciešamo kvorumu plenārsēžu rīkošanai un sāka pilnībā darboties, tādējādi izpildot ar to saistītos atlikušos nosacījumus pirmās valdības pārstāvju konferences sarīkošanai. Tagad šai valstij ir jā saglabā apņemšanās īstenot reformu programmu, arī tiesiskuma jomā. Albānija saglabāja 100 % saskaņošanas pakāpi ar ES ārpolitiku un drošības politiku.

Eiropadomes locekļi 2020. gada martā vienprātīgi apstiprināja lēmumu sākt pievienošanās sarunas ar Albāniju. Kavējas sarunu programmas pieņemšana ar Albāniju un pirmās valdības pārstāvju konferences sarīkošana. Saskaņā ar Padomes secinājumiem Komisija ir

turpinājusi vajadzīgo sagatavošanās darbu un gaida pirmo starpvaldību konferenci, cik drīz vien iespējams pēc tam, kad Padome būs pieņēmusi sarunu programmu, un līdz šā gada beigām.

20. **Bosnijā un Hercegovinā** visu pārvaldības līmeņu iestāžu **publiskā politiskā apņemšanās** attiecībā uz stratēģisko mērķi — Eiropas integrāciju — nav pārvērsta konkrētā rīcībā, jo politiskie līderi turpināja iesaistīties šķeltnieciskā retorikā un nekonstruktīvos politiskos strīdos, kas traucēja panākt vispārēju progresu saistībā ar 14 galvenajām prioritātēm. Valsts iestāžu bloķēšana raisa nopietnas bažas, un to var pārvarēt tikai ar politiska dialoga palīdzību. Tomēr ir sperti daži nozīmīgi soļi, lai risinātu dažas atzinumā minētās galvenās prioritātes. Nav panākts progress attiecībā uz tiesu iestāžu darbību. Pastāvīgas un acīmredzamas pasliktināšanās pazīmes joprojām liecina, ka steidzami jāveic pasākumi tiesu iestāžu integritātes stiprināšanai un iedzīvotāju uzticēšanās atgūšanai. Bosnijas un Hercegovinas saskaņošanas pakāpe ar ES ārpolitiku un drošības politiku 2021. gada augustā samazinājusies līdz 43 % (no 70 % 2020. gadā).

Bosnijai un Hercegovinai saskaņā ar attiecīgajiem Padomes 2019. gada decembra secinājumiem ir jāpievēršas **14 galvenajām prioritātēm** no Komisijas 2019. gada maija atzinuma par valsts pieteikumu dalībai ES. Bosnijai un Hercegovinai ir fundamentāli jāuzlabo tiesiskais un institucionālais satvars, vajadzības gadījumā arī konstitucionālā līmenī, lai izpildītu prasības attiecībā uz dalību ES. Politiskajiem dalībniekiem un iestādēm ir jāiesaistās pārredzamā un iekļaujošā dialogā, arī par vēlēšanu un konstitucionālajām reformām, lai novērstu ilgstoši nerisinātās vēlēšanu nepilnības. Bosnijai un Hercegovinai būs jāīsteno kritiskā reformu daļa, pirms Komisija varētu ieteikt piešķirt šai valstij kandidātvalsts statusu. Ja tiks īstenotas 14 galvenās prioritātes, Komisija varēs ieteikt sākt sarunas par pievienošanos ES.

21. **Kosovā** kopumā, ņemot vērā mainīgo politisko kontekstu un koncentrēšanos uz reaģēšanu uz pandēmiju un atveseļošanu, ierobežots progress tika panākts ar ES saistītās reformu jomā un SAN īstenošanā. Pēc 2021. gada februārī notikušajām pirmstermiņa parlamenta vēlēšanām tika izveidota jauna valdība, kas balstās uz skaidru parlamentāro vairākumu. Eiropas reformu programmas otrā posma pieņemšana un tās rīcības plāns, ko 2021. gada oktobrī apstiprināja parlaments, apliecināja Kosovai **atjaunoto apņemšanos** veikt ar ES saistītās reformas. Tuvākajā laikā būtiska būs šā rīcības plāna pilnīga un efektīva īstenošana.

Saistībā ar attiecību normalizēšanu ar Serbiju, Kosova iesaistījās dialoga procesā. Kosovai ir konstruktīvi jāiesaistās un jāpalīdz panākt visaptverošu, juridiski saistošu normalizācijas nolīgumu ar Serbiju. Šāds nolīgums ir neatliekams un izšķiroši svarīgs, lai Kosova un Serbija varētu turpināt katra savu eiropisko virzību. Kosovai būtu arī jāievēro un pilnībā jāīsteno visas iepriekšējās dialoga vienošanās.

Komisijas priekšlikums par vīzu režīma liberalizāciju vēl tiek izskatīts Padomē un būtu jāizskata steidzamības kārtā. Komisija joprojām pastāv uz savu 2018. gada jūlija novērtējumu, ka Kosova ir izpildījusi visus vīzu režīma liberalizācijas kritērijus.

22. Eiropadome atkārtoti apliecināja, ka Eiropas Savienība ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt uz sadarbību balstītas abpusēji izdevīgas attiecības ar **Turciju**. Eiropadome pauda gandarījumu par situācijas deeskalāciju Vidusjūras austrumdaļā. ES ir gatava pakāpeniskā, samērīgā un atsaucamā veidā sadarbīties ar Turciju nolūkā uzlabot sadarbību vairākās kopīgu interešu jomās, t. sk. attiecībā uz ekonomisko sadarbību, augsta līmeņa dialogiem par klimatu, migrāciju, sabiedrības veselību, terorisma apkarošanu un reģionāliem jautājumiem, stiprināt

sadarbību cilvēku savstarpējo kontaktu un mobilitātes jomā, ar nosacījumu, ka pašreizējā deeskalācija turpinās un Turcija iesaistās konstruktīvi, un ka tiek ievēroti jaunākajos Eiropadomes secinājumos izklāstītie nosacījumi. Tādu atkārtotu vienpusēju darbību vai provokāciju gadījumā, ar kurām tiek pārkāptas starptautiskās tiesības, ES izmantos visus savā rīcībā esošos instrumentus un iespējas, lai aizstāvētu savas un savu dalībvalstu intereses.

Tiek sagaidīts, ka Turcija aktīvi atbalstīs sarunas, lai panāktu taisnīgu, visaptverošu un dzīvotspējīgu Kipras jautājuma noregulējumu Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmas ietvaros saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām un atbilstīgi principiem, kas ir Eiropas Savienības pamatā. Ir svarīgi, lai Turcija atkārtoti apstiprinātu apņemšanos un konstruktīvu iesaisti Apvienoto Nāciju Organizācijas vadītajās izlīguma sarunās par Kipru saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām. Nevajadzētu veikt nekādas vienpusējas darbības, kas varētu radīt saspīlējumu salā un apdraudēt sarunu atsākšanu. Turcijai steidzami jāizpilda pienākums nodrošināt ES un Turcijas asociācijas nolīguma papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu un jālikvidē visi šķēršļi brīvai preču aprītei, t. sk. ierobežojumi tiešiem transporta savienojumiem ar Kipras Republiku.

Turcijas demokrātisko iestāžu darbībā ir būtiski trūkumi. Turcija nav ticami kļiedējusi ES nopietnās bažas par to, ka vēl aizvien pasliktinās situācija tiesiskuma, pamattiesību un tiesu iestāžu neatkarības jomā. Turcijai prioritārā kārtā ir jāmaina šī negatīvā tendence, risinot jautājumu par efektīvu līdzsvara un atsvara vājināšanos politiskajā sistēmā. ES līderi apstiprināja, ka dialogs par tiesiskumu un pamattiesībām joprojām ir neatņemama ES un Turcijas attiecību sastāvdaļa.

2016. gada martā pieņemtais ES un Turcijas paziņojums turpināja nodrošināt rezultātus, un Turcijai joprojām bija būtiska nozīme jautājuma par migrāciju Vidusjūras austrumdaļas maršrutā risināšanā un pasaulē vislielākā bēgļu skaita uzņemšanā. Komisija ierosināja piešķirt 3 miljardus EUR papildu palīdzībai bēgļiem un uzņēmējkopienām Turcijā. Komisija atgādina, cik svarīgi ir turpināt ES un Turcijas paziņojuma īstenošanu, arī attiecībā uz atgriešanu un neatbilstīgas migrācijas ceļu novēršanu. Eiropas Savienība atzinīgi vērtē to, ka Turcija ir ratificējusi Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām, un cer sadarboties ar Turciju Eiropas zaļā kursa īstenošanā. ES un Turcija turpina izmantot priekšrocības, ko nodrošina ES un Turcijas muitas savienība. Turcijai būtu jāturpina pastiprināti sadarboties ar Komisiju, lai novērstu tirdzniecības ierobežojumus, kuri kavē muitas savienības netraucētu darbību.

**

VI. PIELIKUMI

- 1. Ziņojumu konstatējumu kopsavilkums**
- 2. Statistikas dati**
- 3. Trešo personu rādītāji par stāvokli demokrātijas, labas pārvaldības un tiesiskuma jomā kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs**